

จะให้ใครเป็นผู้ “ประเมิน”

ผู้นำชุมชน อสม. กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
เราจะ “ประเมิน” เมื่อใด

2 สัปดาห์ต่อครั้ง

เราจะ “ตัดสิน” (ประเมิน) อย่างไร

ผ่าน ธงเขียว

ไม่ผ่าน ธงแดง

*** ประกาศผลการตัดสินทางหอกระจายข่าว

ระหว่างการทดลองกิจกรรมโครงการได้มอบภาระในการแยกขยะในครัวเรือน ๗ ละ 3 ใบ โดยกำหนดให้ใส่ขยะมูลฝอยแต่ละประเภท คือ ขยะเปียก ขยะแห้งและขยะรีไซเคิล ทุกวันเสาร์จะมีทีมงานเข้าไปสำรวจและบันทึกผลตลอด 10 สัปดาห์

สำหรับขยะเปียกได้แจกภาคน้ำตาลครัวเรือนละ 1 กิโลกรัมเพื่อนำไปหมักเป็นน้ำหมักชีวภาพ ใบไม้拿去ทำปุ๋ยหมัก และนำเศษวัสดุรีไซเคิลประดิษฐ์เป็นของใช้ประดับตกแต่ง นำมาจัดแสดงในวันสรุปผลการทดลอง ต่อไป

2.9 จัดเวทีเสนอผลการทดลองโครงการหน้าบ้านนำมอง และกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล

การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนต่อประชาชนและจัดทำกิจกรรมผ้าป่าขยะรีไซเคิล

ภาพที่ 3.23 นำผลการทดลองมานำเสนอให้กับประชาชนทราบแนวทางจัด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงผลการจัดกิจกรรมตามโครงการการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านเมืองบัวให้กับประชาชนทราบ
2. เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบสร้างระเบียบวินัยให้เยาวชนและสร้างความสามัคคีให้กับชุมชน

3. เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้นำขยะรีไซเคิลไปทอดผ้าป่าถวายพระ

กลุ่มเป้าหมาย

1. นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู โรงเรียนเมืองบัววิทยา
2. คราวเรือนกลุ่มเป้าหมาย 120 หลังคา
3. ตัวแทนหน่วยงาน องค์กร ต่าง ๆ

กระบวนการ / วิธีการ

1. เตรียมเอกสารรายงานโครงการหน้าบ้านนำมองและสถานที่ให้พร้อม
2. ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนงานการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าพร้อมกับการประชุมชี้แจงโครงการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชนให้ประชาชนทั่วไปรับทราบและนำไปปฏิบัติต่อไป
3. จัดทำฎีกาออกบุญแจกจ่ายให้กับประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล
4. ประสานกลุ่มเป้าหมาย
5. ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน

สรุปผลการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเมืองบัวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน จากการเตรียมการ การดำเนินการทุกขั้นตอน ทีมงานยึดประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญโดยยึดหลักการ 3 ข้อ คือ หลักคิด หลักวิชาการ และหลักปฏิบัติ ด้วยกระบวนการทุกคนมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ ดังนั้นชุมชนเมืองบัวจึงยึดหลักว่า “ผู้สร้างปัญหาจะเป็นผู้แก้ปัญหาได้ดีที่สุด”

แนวทางการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ปัญหาขยะมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วม

จากการดำเนินงานตามโครงการฯ คณะผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านเมืองบัว ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ 6 กิจกรรม คือ

กิจกรรมโครงการประชาสัมพันธ์

1. เอกสารจุลสารแผ่นพับ

การประชาสัมพันธ์คือการบอกกล่าวเล่าแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ โดยทางเดียว สองทางหรือสามทางขึ้นอยู่กับเทคนิคแต่ละรูปแบบที่จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจสิ่งต้องการให้รับทราบ การจัดทำเอกสารแผ่นพับก็เป็นสื่อเอกสารอีกประเภทหนึ่งที่ต้องการให้ชุมชนได้รับทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นหรือต้องการให้ปฏิบัติตาม เป็นการประชาสัมพันธ์ทางเดียวคือการอ่านเพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องนั้น ๆ แต่มีข้อจำกัดคืองบประมาณ

วิธีการดำเนินการ

1. วางแผนงานประชาสัมพันธ์ในรูปเอกสาร
2. แต่งตั้งคณะทำงานกำหนดเรื่องต้องการประชาสัมพันธ์และการวางรูปแบบเอกสาร
3. กำหนดเป้าหมายและจำนวนเอกสารที่จะต้องจัดทำ
4. จัดหางบประมาณในการจัดทำ
5. ลงมือปฏิบัติงานตามแผน

6. นำเอกสารแผ่นพับแจกให้กลุ่มเป้าหมายหรือประชาชนทั่วไป
7. ติดตามและประเมินผลย้อนกลับจากการประชาสัมพันธ์รูปแบบเอกสารแผ่นพับ
8. สรุปผลรายงานและปรับปรุงกิจกรรมให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันเสมอ

2. เสียงสวรรค์สร้างสรรค์ความร่วมมือ / เสียงตามสาย / เพลินใจไปกับเสียงเพลง

ปัจจุบันทุกหมู่บ้านในชนบทจะมีหอกระจายข่าวกันแทบทุกหมู่บ้าน เมื่อมีเหตุการณ์ ข่าวสารใด ๆ ก็จะได้ประกาศทางหอกระจายข่าว ทุกครัวเรือนจะได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็ว เป็นการประชาสัมพันธ์ทางเดียวคือฟังอย่างเดียว จะถามจะตอบกันไม่ได้ ในปัจจุบันเป็นสื่อที่ทันอกทันใจมากและประชาสัมพันธ์ได้ยืนพร้อมกัน โดยจะใช้สื่อ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การประชาสัมพันธ์ประกาศข่าวทั่ว ๆ ไป รูปแบบที่ 2 ใช้เสียงเพลงประกอบกับประกาศเสียงตามสาย รูปแบบที่ 3 ประชาสัมพันธ์ทางสื่อวิทยุชุมชน

วิธีดำเนินการ

1. แต่งตั้งผู้ประชาสัมพันธ์ของโครงการ
2. กำหนดวันเวลาที่จะประชาสัมพันธ์
3. อบรมให้ความรู้การประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ประกาศข่าวและยุวชน อาสาสมัคร โดยจัดตารางการออกอากาศให้มีความสัมพันธ์กันทุกวัน หมู่บ้านละ ครั้ง / สัปดาห์
4. ประเมินการรับฟังของคนในชุมชนเพื่อปรับปรุงการประชาสัมพันธ์
5. สรุปรายงานผลการประชาสัมพันธ์

3. ป้ายคำขวัญเชิญชวนรักษาความสะอาด

ป้ายประกาศก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารและกระตุ้นเตือนเชิญชวนให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันประกอบกิจกรรมตามที่ได้ผลิตสื่อตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้และควรติดตั้งในที่ไม่ว่างปิดบังการสัญจรไปมาหรือที่สาธารณะที่คนมองเห็นได้ชัดเจนเป็นข้อความที่ผู้อ่าน อ่านแล้วเกิดความคล้อยตาม

ขั้นตอนและวิธีการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
2. กำหนดจุดที่จะประกาศหรือติดตั้ง พร้อมทั้งการออกแบบป้าย
3. กำหนดค่าใช้จ่ายและจัดหางบประมาณ
4. กำหนดข้อความที่จะเขียน น้อยคำแต่กินใจ
5. ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้
6. ประเมินและสรุปรายงานผล

4. เติมนรณงค์เชิญชวนรักษาความสะอาด

การเติมนรณงค์เป็นอีกรูปหนึ่งในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนได้ทราบข่าวคราวเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ที่ผู้จัดต้องการแจ้งให้ทราบ เช่นการเติมนรณงค์เชิญชวนไปเลือกตั้ง เติมนรณงค์การป้องกันกำจัดลูกน้ำยุงลายและการทำความสะอาดบ้านเรือนในวันสำคัญต่าง ๆ เช่นวันสิ่งแวดล้อมของไทย เป็นต้น

ขั้นตอนและวิธีการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการประชาสัมพันธ์รูปแบบการเติมนรณงค์
2. จัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อการเติมนรณงค์ เช่นป้ายเชิญชวนต่าง ๆ และการเตรียมคน
3. การเดินจะเข้าไปร่วมเดินกับงานต่าง ๆ เช่น ขบวนพาเหรดนักกีฬา การเติมนรณงค์ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การเติมนรณงค์ต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น
4. ประเมินผลและสรุปรายงานผล

5. กิจกรรมศึกษา / อบรม / สัมมนา

การที่คนจะปฏิบัติสิ่งใดได้สำเร็จนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการมีความรู้ ความเข้าใจและการมีความชอบในงานนั้น ๆ จึงจะสำเร็จได้ดี การศึกษาเรียนรู้จากสถาบัน หรือการได้เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่าง การได้ยินได้ฟังจากผู้รู้ การได้ฝึกฝนแล้วนำมาปฏิบัติให้เกิดความชำนาญหรือติดเป็นนิสัย จนเกิดเป็นจิตสำนึกในทางดี ก็เป็นการประชาสัมพันธ์อีกแบบหนึ่ง

ขั้นตอนและการดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการศึกษาอบรมสัมมนา
2. จัดหางบประมาณในการจัดศึกษาอบรมสัมมนา
3. กำหนดรูปแบบในการการศึกษาอบรมสัมมนา
4. เตรียมบุคลากรเพื่อรับการศึกษาอบรมสัมมนา
5. ติดต่อวิทยากร เตรียมวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่เพื่อการอบรม
6. ดำเนินการการศึกษาอบรมสัมมนา
7. วัดและประเมินผล
8. สรุปผลและรายงานผล

6. กิจกรรมศึกษาดูงาน

การได้ไปดูไปเห็นและได้สัมผัสในสิ่งที่ตนเองสนใจอยากรู้เพื่อจะได้นำมาปฏิบัติให้ประสบผลในกิจกรรมของชุมชนตัวเองและสามารถนำมาบอกผู้อื่นให้ปฏิบัตินั้นเป็นการประชาสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่ง และเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ครบวงจร เช่นได้เห็น ได้ฟัง ได้สัมผัสด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์ที่จดจำไปได้ยาวนานและสามารถปฏิบัติตามได้ด้วย

ขั้นตอนและวิธีการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. คณะกรรมการวางแผนการไปศึกษาดูงาน
3. กำหนดสถานที่ที่จะไปศึกษาดูงาน
4. ติดต่อสถานที่ที่จะไปศึกษาดูงาน
5. ติดต่อพาหนะที่จะไปศึกษาดูงาน
6. จัดหางบประมาณและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการศึกษาดูงาน
7. ดำเนินตามแผนงาน
8. วัดผลประเมินผล
9. สรุปรายงานผล

7. กิจกรรมบอกเล่าเก้าสิบ (ปากต่อปาก)

สังคมในชุมชนชนบทจะอยู่เป็นกลุ่มสายเครือญาติทุกครัวเรือนมีปฏิสัมพันธ์ทางสายเครือญาติบ้าง เพื่อนบ้านบ้าง เพื่อนร่วมงานบ้าง การจะพูดคุยกันจึงถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนหรือชุมชน การพูดปากต่อปากจึงเป็นสื่อที่ประสบผลสำเร็จมาก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินงานกิจกรรมแบบประชาสัมพันธ์ปากต่อปากจึงไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกาลเทศะและความสามารถเฉพาะตน

กิจกรรมโครงการหน้าบ้านน้อมมอง

1. ขั้นเตรียมการ

1. ประชุมชี้แจงโครงการกับกลุ่มเป้าหมายโดยคัดจากชุมชน 120 ครัวเรือน
2. จัดเวทีประชาคมร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินการประกวดหน้าบ้านน้อมมอง
3. กำหนดแนวทางการดำเนินงาน
4. กำหนดทีมงานคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

2. ขั้นดำเนินการประกวดบ้านสะอาดน่าอยู่ “ หน้าบ้านน้อมมอง ”

1. นำรูปแบบที่ได้จากการทดลองไปปฏิบัติ ดังนี้

ตามเกณฑ์มาตรฐาน ระดับดี ธงเขียว “ผ่าน” ปักธงสีแดง ครัวเรือนที่คะแนนไม่ถึง “ไม่ผ่าน”เกณฑ์มาตรฐาน ควรปรับปรุง

2. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน กำกับ ติดตามและสอบถามประชาชนในชุมชนถึงผลที่เกิดจากการดำเนินตามกิจกรรมโดยกำกับติดตามสัปดาห์/ครั้ง
3. ประกาศผลและติดธงสัญลักษณ์บ้านที่มีคะแนนประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
4. สรุปรายงานผลโครงการ

กิจกรรมโครงการยุวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมกลุ่มยุวชนอาสาพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1. วันสำคัญต่าง ๆ ช่วยกันรักษาความสะอาดถนนในชุมชนและที่สาธารณะ
2. กลุ่มยุวชน ขอบอกเก็บกวาดขยะมูลฝอยในที่สาธารณะตามถนนหนทาง ทุกวันเสาร์

ขั้นตอนและวิธีการ

1. ให้แต่ละชุมชนในบ้านเมืองบัวจัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน อย่างน้อยหมู่บ้านละ 15 - 25 คน ขึ้นมาดูแลความสะอาดในหมู่บ้านของตนเอง
2. ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านประกาศรับสมัคร ยุวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน จำนวน 15 - 25 คน
3. ประชุมคณะกรรมการและอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน เพื่อวางแผนทางปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง
4. จัดตั้งคณะกรรมการกำกับติดตามดูแลความสะอาด ตามจุดต่าง ๆ ในชุมชนให้แต่ละคนรับผิดชอบ
5. คณะกรรมการและอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน ที่วางไว้
6. กำหนดเป้าหมายเพื่อออกปฏิบัติการ
7. ให้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งขึ้นมา เพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน เพื่อมอบรางวัลตอบแทนตามโอกาสที่เห็นสมควร
8. สรุปและรายงานผล

กิจกรรมโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล

1. ขั้นเตรียมงาน

- 1 จัดประชุมภาคีร่วมดำเนินโครงการ เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันและกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคี พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงาน
- 2 ออกแบบก่อสร้างอาคารเก็บขยะ ภายในพื้นที่โรงเรียนหรือชุมชน
- 3 พัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ที่นำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เกิดขึ้นในเขตชุมชนเมืองบัว และแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชน ประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น บรรจุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน
- 4 จัดเตรียมข้อมูลและร่างข้อมูลรวมทั้งภาพประกอบสำหรับโปสเตอร์และแผ่นพับ

2. ขั้นดำเนินงาน

1 จัดทำโปสเตอร์แผ่นพับและป้ายประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโครงการ “ธนาคารชยะ” ชนิดของชยะที่นำมารีไซเคิลได้และส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชนเลิกใช้ชยะที่ไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้

2 โรงเรียนเริ่มกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรสิ่งแวดล้อมที่พัฒนาขึ้นใหม่ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

3 แต่งตั้งคณะทำงานโครงการภายในโรงเรียน

4 จัดอบรม ดูกาน ให้กับคณะทำงานของโครงการ จำนวน 20 คนและตัวแทนประชาชนชุมชนบ้านเมืองบัวทั้ง 6 หมู่บ้านจำนวน 15 คนและพาไปดูงานเกี่ยวกับการแยกขยะและชนิดของชยะที่สามารถรีไซเคิลได้

5 นักเรียนนำชยะรีไซเคิลจากที่บ้านมาขายและรวบรวมไว้ที่ธนาคารชยะ

6 จัดสัมมนา 1 ครั้ง จำนวน 60 คน เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนในพื้นที่เป้าหมาย คณะครู ประชาชนชุมชนบ้านเมืองบัว ผู้บริหารและสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากปัญหาขยะ และประโยชน์ที่จะได้รับการแยกขยะรวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับแนวทางร่วมดำเนินโครงการ

7 . นอกจากฝ่ายประชาสัมพันธ์ของโครงการแล้ว ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของชุมชนจะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการแยกขยะรีไซเคิล ให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบ เดือนละ 2 ครั้ง โดยจะมีการฝึกอบรม ดูกานและให้ความรู้กับฝ่ายประชาสัมพันธ์ของชุมชนร่วมกับโครงการ

8. ติดตามความคืบหน้าของโครงการโดยอาศัยความร่วมมือจากโรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร นักเรียน กรรมการชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลเมืองบัว

โครงการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “ชุมชนสะอาดน่าอยู่”

กิจกรรมของหลักสูตร

1. กิจกรรมทอดผ้าป่าชยะรีไซเคิล (วัดศรีอริยวงศ์)
2. กิจกรรมกลุ่มปฎิบัติหมักชีวภาพ
3. กิจกรรมอนุรักษ์ความสะอาด
4. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนและที่สาธารณะ
5. กิจกรรม 1 กิโลกรัม 1 ถุง 1 บาท (รับซื้อถุงพลาสติก กิโลกรัมละ 1 บาท)
6. รับซื้อชยะรีไซเคิลจากนักเรียนและประชาชนพร้อมนำไปขาย
7. กิจกรรมอาคาร-ห้องเรียน นำเรียนนำมามอง
8. กิจกรรมประดิษฐ์เศษวัสดุเป็นของเล่น ของใช้ ของประดับตกแต่ง

(อยู่ระหว่างร่างหลักสูตรท้องถิ่น แต่ได้นำกิจกรรมเข้าไปทดลองใช้แล้วในโรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร) ได้รับการสนองตอบจากครู และนักเรียน และทางองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งให้ทาง

โรงเรียนภายในตำบลจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ชุมชนสะอาดน่าอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนในตำบลไปแล้ว

กิจกรรมโครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล

1. ประชุมจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรม
 2. คณะกรรมการวางแผนการดำเนินการในการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล
 - 2.1 กำหนดบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการ
 - 2.2 จัดทำฎีกาบอกบุญไปยังประชาชนในชุมชนให้นำขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้นำออกมาถวายพระที่วัด (ไม่รับเงิน)
 - 2.3 แห่ต้นผ้าป่าขยะรีไซเคิลไปรอบหมู่บ้านเพื่อให้คนที่ไม่มีเวลาออกมาวัดได้นำขยะรีไซเคิลมาทำบุญ
 - 2.4 นำขยะที่ได้จากบริจาคถวายพระสงฆ์
 - 2.5 จากนั้นนำขยะมูลฝอยไปขายให้กับธนาคารขยะรีไซเคิล(หรือประสานร้านรับซื้อขยะมารับที่วัด)
 - 2.6 เมื่อได้เงินมาให้คณะกรรมการจัดทำบัญชีขึ้นมาเป็นหลักฐาน และนำไปใช้ประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของกองทุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่อไป
 - 2.7 ประเมินผลการจัดกิจกรรม
 - 2.8 สรุปรายงานผล
- ระยะเวลาดำเนินงาน
1. จัดได้ตลอดทั้งปี โดยญาติโยมนำมาวัดได้ทุกวัน
 2. จัดชบวนแห่ผ้าป่าไปตามหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนได้นำออกมาร่วมบริจาคได้สะดวก ปีละ 2 ครั้ง

การจะทำงานสิ่งใดให้ประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องมีการเตรียมการ การวางแผน และที่สำคัญจะต้องเข้าใจโจทย์ปัญหา และแนวทางวิธีการเพื่อนำไปสู่การแก้โจทย์ปัญหา ดังนั้น การเตรียมทีมงานหรือคณะทำงาน การเตรียมพื้นที่เป้าหมายเพื่อการศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง อีกประการหนึ่งคือทีมวิจัยจะต้อง มีความรู้ความเข้าใจหลักการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักการของ“อริยสัจ 4” คือ สิ่งใด ๆ เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัย ต้องดับที่เหตุก่อนแล้วปัญหาทุกอย่างจะหมดไป

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ประวัติศาสตร์ชุมชนและสภาพของชุมชนพื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษาเฉพาะชุมชนบ้านเมืองบัว ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานของชุมชนพอสังเขป เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการทำความเข้าใจแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม โดยมีประเด็นศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านเมืองบัวเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์มีแหล่งโบราณสถานหลายแห่ง เช่น สุสานมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ กู่เมืองบัวศิลปะขอมแบบบาปวนคูน้ำคันดินล้อมรอบชุมชนของคนโบราณ ตั้งอยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ มีหลักฐานบ่งชี้ว่าเป็นชุมชนและเมืองโบราณที่เคยรุ่งเรืองมาก่อน คือ ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นเนินดินสูงมีคันดินคูน้ำล้อมรอบด้านทิศเหนือ ตะวันออกและทิศใต้ พบหลุมฝังศพ โครงกระดูก พบภาชนะดินเผาลายเชือกทาบเคลือบโคลนสีแดงในหลุมฝังศพ นักวิชาการโบราณคดีสันนิษฐานว่าเป็นแหล่งโบราณยุคเดียวกันกับโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี มีอายุประมาณ 2,500 ปี มาแล้ว (สะอาด ชันอาสา. 2531)

ภาพที่ 4.1 แหล่งโบราณวัตถุบ้านเมืองบัว

การขุดค้นโบราณคดีโดยฝ่ายวิชาการ

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 8 อุบลราชธานี ได้มาขุดค้นสำรวจแหล่งโบราณสถานของบ้านเมืองบัวเมื่อปี 2541 พบหลักฐานหลายอย่างว่าบ้านเมืองบัวเป็นชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีอายุประมาณ 1,800 – 2,500 ปีมาแล้ว (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542)

ชุมชนโบราณที่อยู่ใกล้เคียงและอยู่ในยุคเดียวกันกับชุมชนโบราณเมืองบัวสมัยก่อนประวัติศาสตร์ คือ

1. แหล่งโบราณคดีโนนกระต้อ อยู่ด้านหลังโรงพยาบาลอำเภอเกษตรวิสัย
2. แหล่งโบราณคดีบ้านโพเงิน ตำบลเมืองบัว
3. แหล่งโบราณคดีบ้านสำราญตอนกลาง ตำบลเมืองบัว
4. แหล่งโบราณคดีบ้านหนามแดง ตำบลเมืองบัว
5. แหล่งโบราณคดีบ้านหัวดงกำแพง ตำบลเมืองบัว

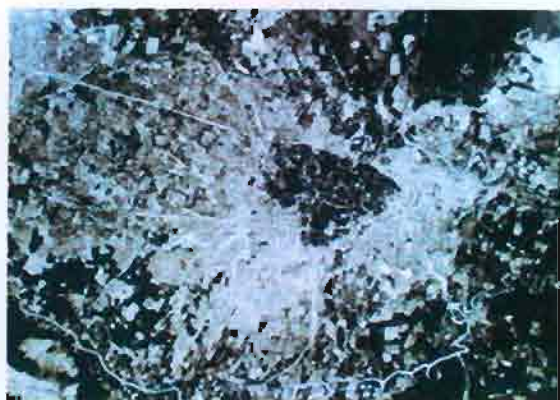
6. แหล่งโบราณคดีบ้านม่วย ตำบลกู่กาสิงห์
7. แหล่งโบราณคดีบ้านต๋องต๋อนและบ้านสงแคน ตำบลกู่กาสิงห์
8. แหล่งโบราณคดีบ้านจานทุ่ง ตำบลหนองแวง อำเภอเกษตรวิสัย
9. แหล่งโบราณคดีบ้านน้ำอ้อม ตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย
10. แหล่งโบราณคดีบ้านหัวดอนชาติ ตำบลโนนสว่าง อำเภอเกษตรวิสัย

1.2 บ้านเมืองบัวสมัยก่อนประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมไทยยุคต่อจากยุคประวัติศาสตร์ได้พัฒนามาโดยลำดับเป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันระหว่างชนชาติใหญ่ ๆ 3 ชนชาติ คือ จีน เขมร และอินเดีย โดยเฉพาะในช่วงสุดท้ายก่อนที่จะเข้าสู่ยุคอาณาจักรสุโขทัยนั้นคนไทยได้ยุดิอำนาจของเขมรอย่างเด็ดขาด จึงเป็นการเปิดโฉมหน้าประวัติศาสตร์ไทยอย่างแท้จริง นั่นคือเหตุการณ์ในพุทธศตวรรษที่ 18

บ้านเมืองบัวในสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีความเป็นมาอย่างไรไม่สามารถที่จะบอกได้ แต่สันนิษฐานจากสิ่งที่ค้นพบในหมู่บ้านที่เป็นแหล่งโบราณคดี ศาสนสถาน ภูมิประเทศ ภาชนะดินเผา โครงกระดูกและประเพณีฝังศพครั้งที่ 2 พอจะบอกได้ว่าชุมชนโบราณแห่งนี้ มีอายุผ่านมาแล้ว 1,800 - 2,500 ปี ถ้านำไปเทียบกับสมัยของประเทศอินเดียก็อยู่ในสมัยพุทธกาล

1.3 ที่ตั้ง - อาณาเขต (แผนที่ประกอบ)

ภาพที่ 4.2 ภาพถ่ายทางอากาศที่ตั้งบ้านเมืองบัว

บ้านเมืองบัวตั้งอยู่ในเขตการปกครองของตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด บริเวณรังที่ 15 งบศา 36 ลิปดา 20 พิลิปดาเหนือ แนวที่ 103 งบศา 35 ลิปดา 55 พิลิปดา ตะวันออก (แหล่งโบราณคดีบ้านเมืองบัว หน้า 5) มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีเขตติดต่อกับบ้านหัวดงกำแพง ทิศเหนือจดเขตตำบลเกษตรวิสัย มีลำน้ำเสียวเป็นเขตกันแดน

ทิศใต้

เป็นทุ่งกุลาร้องไห้มีดินแดนติดกับบ้านโพนทอน บ้านโพนฮาดและ บ้านดงครั่งน้อย มีลำน้ำเตาไหลผ่าน

ทิศตะวันออก

ทิศตะวันออกมีลำน้ำสีเป็นแนวล้อมรอบและเป็นคูเมืองเก่าสมัยยุคคนโบราณ ห่างออกไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตรเป็นลำน้ำเสียไหลบรรจบกับลำน้ำเตา

ทิศตะวันตก

ติดกับชายทุ่งกุลาร้องไห้ โพนหนามแท่ง (ป่าช้าของชาวบ้านเมืองบัวในยุคปัจจุบันก่อนที่จะมาเผาเมรุที่วัด) เลยไปอีกเป็นหมู่บ้านดอนกลางหมู่ที่ 8 และบ้านสำราญ หมู่ 3 ตำบลเมืองบัว

ภาพที่ 4.3 แสดงอาณาเขตบริเวณบ้านเมืองบัว 6 หมู่บ้าน

2. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

2.1 ลักษณะภูมิประเทศของชุมชน

ชุมชนเมืองบัวมีภูมิประเทศด้านทิศตะวันออกเป็นที่เนินสูงและที่ลุ่ม ๆ ตอน ๆ ด้านทิศตะวันตกและทิศใต้พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม

ในหมู่บ้านจะมีหนองน้ำต่าง ๆ ตั้งอยู่ภายในบริเวณของชุมชน ดังนี้คือ หนองกุดป่อง หนองบึงคาน้อย หนองบึงคาใหญ่ หนองสรวง หนองยาง หนองช้าง หนองสา หนองอ้อ หนองส้มโอง หนองซากหมา หนองเม็ก หนองนกเอะ หนองลิมและหนองอื่นๆ ที่ดินเชิงกลายเป็นที่อยู่อาศัยแล้วก็มีหนองที่แปรสภาพเป็นสระน้ำแล้วก็มี

มีดอนปู่ตาที่อนุรักษ์ให้เป็นป่าไม้ในหมู่บ้านเป็นสถานที่โบราณสถานดอนปู่ มีต้นไม้ที่มีอายุหลายร้อยปีและต้นไม้ที่ปลูกใหม่ ปัจจุบันส่วนหนึ่งได้สร้างเป็นตลาดสด และอาคารการเรียนรู้องค์กรการเงิน ส่วนหนึ่งเป็นสนามกีฬาด้วย

ภาพที่ 4.4 แหล่งน้ำในชุมชน

และปัจจุบันได้รับงบประมาณมาบูรณะให้ดอนปู่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และสถานที่พักผ่อนเพื่อสุขภาพ

2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28 - 33 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,200 มิลลิเมตร

3. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

3.1 ประชากร

การปกครองและประชากรแบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 2 บ้านส้มโอง หมู่ที่ 5 บ้านคุ่มทุ่ง หมู่ที่ 6 บ้านคุ่มลึก หมู่ที่ 10 บ้านหนองอ้อ หมู่ที่ 11 บ้านหนองสา มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,143 ครัวเรือนมีประชากรทั้งสิ้น 5,201 คน

(ข้อมูลจากสถานีอนามัยตำบลเมืองบัว : 2548)

ภาพที่ 4.5 ประชาชนร่วมกันทำบุญงานสงกรานต์

พ.ศ. 2457 บ้านเมืองบัว ขึ้นกับตำบลหนองแวง อำเภอหนองแวงต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเกษตรวิสัย ตำบลเกษตรวิสัยและในที่สุดได้แยกมาเป็นตำบลเมืองบัวจนถึงทุกวันนี้ มีกำนันดังนี้

1. นายแก้ว สังขศิลา	ลูกชายของพระศรีเกษตรไชย (สินลา) บ้านเมืองบัว
2. นายบ่มศักดิ์ กลบรัตน์	บ้านกู่กาสิงห์
3. นายชัยวงษ์ ศรีวงษ์กลาง	บ้านเมืองบัว
4. นายคำมี ไชยศิริพันธ์	บ้านเมืองบัว
5. นายอ่อนสา กองพิธิ	บ้านเมืองบัว (คนปัจจุบัน)

ได้แยกเขตหมู่บ้านเพื่อง่ายต่อการปกครองดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนประชากรในชุมชนเมืองบัว

หมู่ ที่	บ้าน	ครัวเรือน	ประชากร			อาชีพ	พื้นที่ในชุมชน
			ชาย	หญิง	รวม		
1	เมืองบัว	111	251	210	461	ทำนา	0.3 ตร.กม
2	ลัมโฮง	236	557	524	1,081	ทำนา	0.7 ตร.กม
5	คุ่มทุ่ง	193	463	449	912	ทำนา	0.4 ตร.กม
6	คุ่มลึก	206	425	453	878	ทำนา	0.5 ตร.กม
10	หนองอ้อ	190	450	436	886	ทำนา	0.8 ตร.กม
11	หนองสา	207	486	497	983	ทำนา	0.7 ตร.กม
รวม	6	1,143	2,632	2,569	5,201		3.4 ตร.กม

บริบทชุมชนหมู่ที่ 1

ถนนสายหลัก 3 สาย พื้นผิว คอนกรีต 2 สายผิวลูกรัง 1 สาย ถนนซอย 2 สาย พื้นผิวลูกรัง (ถนนทุกสาย ขนาดความกว้าง 12 เมตร) ทิศตะวันออกติดกับถนนลาดยาง (ทางหลวงชนบท) เป็นที่ตั้งสถานีอนามัยตำบลเมืองบัว

บริบทชุมชนหมู่ที่ 2

ทิศเหนือติดกับโรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร ทิศใต้ทิศตะวันตกจดทุ่งนา ทิศตะวันออก จดวัดศรีอริยวงค์ ถนนสายหลัก 2 สาย พื้นผิวคอนกรีต ถนนซอย 4 สายคอนกรีต 2 สาย ลูกรัง 2 สาย เป็นที่โรงเรียนเมืองบัววิทยาคารและ วัดศรีอริยวงค์ ภายในวัดมีศูนย์เด็กเล็ก 2 ศูนย์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม 1 แห่ง

บริบทชุมชนหมู่ 5

ทิศเหนือจดหนองสา ทิศใต้และทิศตะวันตกจดทุ่งนา ทิศตะวันออกจด ถนนรพช.(ทางหลวงชนบท) และดอนกุโบราณสถาน สวนสาธารณะ ตลาดสด ดอนปู้ตา สนามกีฬาและ องค์การศูนย์การเรียนรู้ ถนนสายหลัก 4 สาย พื้นผิวคอนกรีต 2 สาย ลูกรัง 2 สาย ถนนซอย 3 สาย พื้นผิวคอนกรีต 1 ลูกรัง 2 สาย

บริบทชุมชนหมู่ 6

ทิศเหนือจดหนองกุดป่อง ทิศตะวันออกล้อมรอบด้วยคลองน้ำลึกทิศใต้จดหมู่ 11 และวัดปทุมคงคา ทิศตะวันออกวัดปทุมคงเป็นเนินสูงจุดขุดพบสุสานคนโบราณ ตะวันตกจดหนองคาใหญ่ ถนนสายหลัก 2 สาย พื้นผิวคอนกรีตและลาดยาง ถนนซอย 3 สาย พื้นผิวลูกรัง 2 ลาดยาง 1 สาย เป็นที่ตั้งที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวและถนนหลวงชนบทเชื่อมผ่านจากอำเภอกษัตริย์ เมืองบัว ท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

บริบทชุมชน หมู่ 10

ทิศเหนือจดหนองหญ้าป้อม ทุ่งนา ลำน้ำเสียว ทิศใต้จดหมู่ 1 หมู่ 2 ทิศตะวันตกจดโรงเรียน เมืองบัววิทยาการ หนองส้มโฮง ทิศตะวันออกจดหนองคาน้อยหนองคาใหญ่ อบต.เมืองบัว และหมู่ 6 ถนนสายหลัก 3 สาย พื้นผิวคอนกรีตตลอดสาย ถนนซอย 5 สาย พื้นผิวลูกรัง เป็นที่ตั้งศูนย์เด็กเล็กหนองอ้อ

บริบทชุมชน หมู่ 11

ทิศเหนือจดหมู่ 6 และวัดปทุมคงคา ทิศตะวันออกจดแนวคลองน้ำลึก ทิศใต้จดหนองสรวง ทิศตะวันตก จดตลาดสด สวนสาธารณะ ถนนรพช. (ทางหลวงชนบท) ถนนสายหลัก 4 สาย พื้นผิวคอนกรีต 1 สาย ลูกรัง 3 สาย ถนนซอย 2 สาย พื้นผิวคอนกรีต 1 สาย ลูกรัง 1 สาย

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนแหล่งกำเนิดขยะในชุมชน

แหล่งกำเนิดขยะ	หมู่1	หมู่2	หมู่5	หมู่6	หมู่10	หมู่11	รวม
ครัวเรือน	111	236	193	206	190	207	1,143
ร้านค้า	3	10	4	8	9	13	47
ร้านอาหาร	-	4	3	7	5	4	23
ร้านค้าแผงลอย	-	2	2	3	3	4	14
ร้านซ่อมรถ	2	3	3	3	2	3	16
ปั้มน้ำมัน	-	-	-	-	-	2	2
ปั้มน้ำมัน (ตลอด)	-	2	-	-	-	-	2
ซูเปอร์	-	-	-	-	-	1	1
ร้านรับซื้อของเก่า	-	4	-	2	2	2	10
วัด	-	1	-	1	-	-	2
สถานศึกษา	-	1/1/2	1	-	1	-	1/1/4
หนองน้ำ	2	1	2	2	3	1	11
ตลาดสด	-	-	1	-	-	-	1
ที่สาธารณะ	-	1	2	1	-	-	4
โรงงาน	1	1	1	-	1	1	5
ฟาร์มสัตว์เลี้ยง	-	-	-	1	1	-	2
สถานที่ราชการ	1	1	-	1	-	-	3
สัตว์เลี้ยง(วัว)	150	375	230	250	245	280	1,530

แหล่งการเกิดขยะสาธารณะ

โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญวัดศรีอริยวงศ์ 1 แห่ง ศูนย์เด็กเล็ก 4 แห่ง โรงงาน คือ โรงผลิตขนมจีน 3 แห่ง โรงเรือนปลูกเห็ด 2 แห่ง สถานที่ราชการ คือ สถานีอนามัย องค์การบริหารส่วนตำบล และโรงเรียน ฟาร์ม คือ เล้าหมู เล้าไก่พันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่ ร้านค้าในชุมชน ตลาดสด ตลาดนัด ครั้วเรือน รถเข็นขายของเร่ มินิมาร์ท คนเดินสัญจร

4. การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน (รูปแบบดั้งเดิม, รูปแบบใหม่)

การตั้งถิ่นฐานเรือนของชุมชนบ้านเมืองบัว เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2470 - 2475 สมัยที่ นายบุญรอด อุบัติ เป็นผู้ใหญ่บ้าน (ขณะนั้นยังไม่ได้แยกหมู่บ้านเป็นหลายหมู่) พาลูกบ้านจัดสรรที่อยู่และที่ทำกินให้กับลูกบ้านและมีการตัดถนนให้มีความกว้างอย่างน้อย 12 เมตร แบบมาตรฐาน จากนั้นจัดสรรให้ลูกบ้านอยู่กันเป็นสัดส่วนมีระเบียบ ๆ และให้มีที่สวนปลูกอยู่ทำกินด้วย การสร้างที่อยู่อาศัยจึงเป็นระเบียบตามแบบแปลนสมัยใหม่

5. เส้นทางคมนาคม , การติดต่อกับภายนอก

การคมนาคม

บ้านเมืองบัวมีเส้นทางเข้าถึงทั้งทางน้ำและทางบกแต่เข้าทางบกจะสะดวกกว่าเพราะเข้าได้หลายทาง บ้านเมืองบัวอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด ออกจากอำเภอเกษตรวิสัย มาทางด้านทิศตะวันออกตามทางหลวงหมายเลข 214 (อำเภอเกษตรวิสัย - สุวรรณภูมิ) มาประมาณ 1 กิโลเมตร (ตรงด้านหน้าโรงเรียนจันทร์บุบผาอนุสรณ์ เลี้ยวขวาตามถนนร.พ.ช. (สายเมืองบัว - สาทรัมย์) มาประมาณ 6 กิโลเมตรก็จะถึงบ้านเมืองบัวถนนลาดยางตลอด

6. การศึกษา

6.1 การศึกษาในระบบ (ก่อนวัยเรียน, ประถมศึกษา, มัธยมศึกษา, มหาวิทยาลัย)

สถานที่ให้การศึกษาบุตรหลานของชุมชนบ้านเมืองบัวมี 6 แห่ง คือ

1. ศูนย์ก่อนวัยเรียนกรมการศาสนาวัดศรีอริยวงศ์
2. ศูนย์ก่อนวัยเรียนกรมการศาสนาวัดปทุมคงคา
3. ศูนย์เด็กเล็กวัดศรีอริยวงศ์ ของพัฒนาชุมชนหมู่ที่ 2
4. ศูนย์เด็กเล็กหนองอ้อ ของพัฒนาชุมชนหมู่ที่ 10
5. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญวัดศรีอริยวงศ์ กรมการศาสนา
6. โรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถม 4 ปี ถึงประถมศึกษา ปีที่ 6

7. สาธารณะสุข (อนามัยชุมชน, ระบบประกันสุขภาพหรือสวัสดิการสุขภาพ)

ด้านสาธารณสุข

บ้านเมืองบัวเป็นที่ตั้งของตำบลจึงมีสถานอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 นางชูศรี เมืองพรหม เป็นหัวหน้าสถานอนามัยมาตลอด เป็นอนามัยชุมชนมีระบบประกันคุณภาพ มีเจ้าหน้าที่ประจำสถานอนามัย 3 คน

8. วัฒนธรรมและประเพณี

1 วัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงรักษาไว้หรืออนุรักษ์ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวบ้านเมืองบัวโดยทั่วไปก็ยังยึดวัฒนธรรมประเพณี ดั้งเดิมของคนภาคอีสานที่ยึดตามแบบของลาวเวียงจันทน์เพราะบรรพบุรุษอพยพมาจาก เวียงจันทน์ โดยยึดถือสืบสองเป็นหลักปฏิบัติสืบกันมา

2 วัฒนธรรมและประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปหรือขาดการสืบทอด

วัฒนธรรมที่จะสูญหายไปก็คือ การลงช่วงเชื้อม้ายการลงแขกดำนาเกี่ยวข้าว การละเล่นสมัยโบราณ ประเพณีที่กำลังจะสูญหายไปคือ บุญบั้งไฟ แห่นางแมวขอฝน รำผีฟ้า และเซียงซ้อง

9. ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ปริศนาคำทาย เป็นภูมิปัญญาทางภาษาที่ส่งเสริมให้เกิดสติปัญญา เป็นคนช่างสังเกต นิยมทั้งทางคติโลกและคติธรรม ปริศนาคำทายภาษาถิ่นอีสานเรียกว่า คำทาย เช่น

- ซื่ออยู่หัวตัวเป็นปลอกพายหอกเหม็ดปี (กุ่ม)
- กลมอุดกุดจำบาก น้ำย่อยปึก ผู้ยู่ได้มีแขงมา (ร่ม)
- เฒ่าสองเฒ่าบังเล่าบ่อเห็นกัน (หู)
- เข้าแปดออกสิบเอ็ด (เข้าพรรษา ออกพรรษา)

คำสอย เป็นภาษาอีสานแปลว่าสุย (ถูกไม่ถนัด) จึงเป็นการเรียกเอามาเล่นทางภาษา จะมีการเล่นเมื่อมี หมอลำกลอน เช่น

- สอย สอย เฒ่าลิตาย ขี้ยายคันข้าว ตีนมือเข้า โทะลูกโทะหลาน
- สอย สอย นักศึกษาฝึกสอน บ่ รู้จักการศึกษาแผนใหม่ บาดครูพี่เลี้ยงตั้งเข้าก่อไผ่

นี้หรือประสบการณ์จริง

- สอย สอย แงเห็นเผาะใส่น้ำ เอาะ เจาะเอาพี่อายนี้เอาะชี้คร้านหาผ้า

คำพญา คือคำกลอนอีสานหรือปรัชญาอีสาน เป็นกลอนที่แต่งด้วยปรัชญา แยกออกเป็นหลายประเภท เช่น คำสอน ความรัก นิทาน เป็นต้น

- ยาว ยาว ไว้คือสายโทรเลขยามเมื่อเกิดเดือดร้อนยังสิดั่งสาย ได้นาง
- บุญ บุญ นี้ บ่ มีไผ่ปันแจ่มมันบ่แหกออกได้คือไม้ผ่ากลาง คือตั้งเฮากินข้าวเฮา

กินเฮากะอิม มันบ่ไปอิมท้องเขาพื้นผู้บ่กิน

- อ้ายนี้เปรียบคือจอกอยู่น้ำฮากหยั่งบ่ถึงดิน ไหลวนไปเวียนมาแต่บ่มี เพื่อยค้ำ
ว่าลิไหลไปค้ำเพื่อยหนามแดงยานเฟิ่นจุด เลยเล่าไหลล่องเรือยบ่มีค้ำอยู่เพื่อย แท้ แหลวนางเอย
- เจ้าผักอีตู๋เตี้ยตันตำใบดก กกบ่ทันฝึ่งแน่นมาจีจุมดอก ฮากบ่ทันยั้งแน่นสั่งมาปิ่น
โป่งใบ นอนางเอย

10. ภาษาถิ่นของชาวบ้านเมืองบัว

ภาษาถิ่น คือเครื่องมือสื่อสารของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้าใจตรงกัน ในแต่ละท้องถิ่น
ชาวบ้านเมืองบัวมีภาษาถิ่นเป็นภาษาอีสานใช้เป็นของตนเอง แต่ถ้าไปติดต่อราชการก็ใช้ภาษากลางใน
การสื่อสาร

ตัวอย่างภาษาอีสาน (บ้านเมืองบัว)

ดั่ง	หมายถึง	จุมก	แซ่ว	หมายถึง	พิน	
ผีสบ	หมายถึง	ริมฝีปาก	แต่หู่	หมายถึง	หู่	
กะตัน	หมายถึง	ท้ายทอย	กะง่อน	หมายถึง	ท้ายทอย	
โหลปลาแดก	หมายถึง	โหลปลา	สว่าง	หมายถึง	สีข้าง	
สายตือ	หมายถึง	สะตือ	ช่วงคต	หมายถึง	ดี(ถุงน้ำดี)	
พุง	หมายถึง	กระเพาะอาหาร	ชีโพน	หมายถึง	ลงพุง	
ชีไผ่	หมายถึง	ลงพุง	กะโมม	หมายถึง	หัวเหิน	
บี่แซ้ง	หมายถึง	น้อง	โสนน้อง	หมายถึง	สันเท้า	
หมวดของใช้						
เสื่อกะเหล่ง	หมายถึง		เสื่อคอกกระเช้า	ส่ง	หมายถึง	กางเกง
ชี้น	หมายถึง		ผ้าถุง	จอง	หมายถึง	ทัพพี
บ่วง	หมายถึง		ช้อน	แอ่ง	หมายถึง	หม้อดินใส่น้ำ
แจ็บ	หมายถึง		ตุ้มटकกบ	กูปเก็ง	หมายถึง	งอบ
จ้อง	หมายถึง		ร่ม	เกิบ	หมายถึง	รองเท้า
เขิง	หมายถึง		ตะแกรงตาถี่ที่สานด้วยไม้ไผ่			
หมากจก	หมายถึง		จอบ	ดวง	หมายถึง	ตาข่ายดักปลา
หมวดกริยา						
ขาง	หมายถึง	ปั้ง , ย่าง	จอบ	หมายถึง	แอบดู	
ยอ	หมายถึง	ยกขึ้น	เสีียง	หมายถึง	ซ่อน	
เหมิด	หมายถึง	หมด	เหมิดเสีียง	หมายถึง	หมดไม่เหลือ	
ญี่ง	หมายถึง	ท้องอืด	ซู้ย	หมายถึง	ไปช้าๆ (ช่วย)	
หจิ้น	หมายถึง	รินน้ำ				

หมวดขยาย

กุดันทาง หมายถึง ทำอย่างเต็มที่	พญาปากกว้าง หมายถึง รับประทานอาหาร
ก้อย ๆ หมายถึง เชื่องช้า	กิน หมายถึง สิ้น เช่น กินยาสูบ
กำแพ้ง หมายถึง แคระแกร็น	นมนาน หมายถึง นานมาแล้ว
แต่ปางหลัง หมายถึง นานมาแล้ว	
หมวดคำอุทานเสริมบท	
ซากว่า หมายถึง ทำไมเป็นเช่นนั้น	พะนะ หมายถึง เช่นนั้น
ชะดี หมายถึง เป็นไปไม่ได้	เป็นดาหนาย หมายถึง ไม่น่าเชื่อ
บาดนี้ หมายถึง คราวนี้ ที่นี้	ปาดโท หมายถึง โอโฮ

11. วัฒนธรรมอาหารการกินของชาวเมืองบัว

ในอดีตการกินอาหารของชาวเมืองบัวอยู่กินแบบง่ายไม่มีพิธีรีตอง เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านเมืองบัวมีอาชีพทำนา อาหารหลัก คือ ปลาแดกบอง ตำบกหุ้ง ข้าวเหนียว

ลักษณะของอาหาร

จากการสังเกตอาหารการกินแบ่งลักษณะอาหาร เป็นระดับ ดังนี้

1) อาหารพื้นบ้าน คือ อาหารที่ชาวบ้านทั่วไปรับประทานเป็นประจำในชีวิตประจำวัน มีหลายอย่างด้วยกัน

- ประเภทน้ำพริก เช่น แจ่ว ปลาแดกบอง ปัน (ปลา กบ เขียด)
- ประเภทปิ้ง เช่น ยาง ขาง จี่ ลน (ปลา กบ เขียด เนื้อ)
- ประเภทซุบ เช่น ซุบหน่อไม้ ซุบบักเขือ ซุบบักมี ซุบเห็ด (กระต่าย) ซุบผักต้ว ซุบดอกขี้เหล็ก
- ประเภทอ่อม เช่น อ่อม (ปลา กบ เขียด)
- ประเภทก้อย เช่น ก้อยกุ้ง ก้อยปลา ก้อยเนื้อ และก้อยไขกเล็ก
- ประเภทลาบ เช่น ลาบปลา ลาบเนื้อ ลาบบักหอย ลาบแย้ ลาบกระปอม
- ประเภทคั่ว เช่น ตักแตน จิ้งหรีด จิ๋น จิ๋น จิ๋น จิ๋น จิ๋น
- ประเภทนึ่ง เช่น นึ่งปลา นึ่งไก่, เป็ด นึ่งเห็ด

2) อาหารตามเทศกาลหรือประเพณีต่าง ๆ

- ข้าวปุ้น ข้าวต้มโค้น (มัด) ข้าวต้มหัวหงอก และขนมหมก
- ขนมบักดาล ข้าวระหมาก

อาหารตามหลักสากลนิยมรับประทานได้ทั่วไป ส่วนมากจะเนื่องในงานทำบุญต่าง ๆ จะประกอบอาหารให้รับประทานกันได้โดยทั่วไป เช่น แกงจืด ผัดผัก แกงเนื้อ ฯลฯ

12. ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรม

ศาสนาและความเชื่อ เป็นสิ่งสำคัญคู่กับคนไทยมาโดยตลอด แม้ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดโดยเฉพาะคนเชื้อสายไทย - ลาวที่เข้ามาอยู่ในบ้านเมืองบัวแห่งนี้ นับถือพระพุทธศาสนา มาตลอดจากอดีตนานมาแล้ว จะเห็นได้จากที่พระครูโพนสะเม็ด เป็นผู้นำในการอพยพของชาวเวียงจันทน์สายตะวันออกเฉียงใต้ไปตามลำน้ำโขง จารย์แก้วที่เป็นคนนำขบวนอพยพผู้คนมาตั้งบ้านแปงเมืองที่บ้านทุ่งและคนที่มาสร้างบ้านเมืองบัวก็ล้วนแล้วแต่เป็นทาส เป็นจารย์ และเป็นเชียง ผ่านการบวชเรียนมาทั้งนั้น เพราะฉะนั้น คนในบ้านเมืองบัว 99.99 เปอร์เซ็นต์ นับถือพระพุทธศาสนา ผสมกับการนับถือผีบรรพบุรุษด้วย

แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเชื่อสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือธรรมชาติอยู่เช่นการนับถือผีปู่ตา ผีบรรพบุรุษ และผีปอบ ผีบ้านผีเรือน อื่น ๆ อีกมาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นก็จะยกให้มีตัวตนโดยตั้งชื่อให้ตามที่ตนคิดโดยอ้างว่ามาเข้าร่างทรงให้เป็นเจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่เจ้าย่า เจ้าเขา ฯลฯ จะมีคนกลางเป็นคนทำพิธีกรรมหรือให้ความสะดวกแก่คนอื่น ๆ ที่มีความประสงค์จะติดต่อกับผีเจ้าเหล่านั้น คนภาคอีสานและชาวบ้านเมืองบัวเรียกว่า “ เฒ่าจ้ำ ” หรือหมอผี พอสรุปได้ดังนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระอินทร์ เทวดา เป็นต้น ความเชื่อเกี่ยวกับผี เช่น ผีเมตต์หลักเมือง ผีประจำบ้าน ผีตาแสด ผีเชื้อผีบรรพบุรุษ ผีปอบ ผีแดนหรือผีฟ้า และผีเทพารักษ์ ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ความเชื่อเรื่องดาวเพดาน ความเชื่อพิธีกรรมของเชียงซ่อง ความเชื่อเรื่องมงคลและเรื่องอัปมงคลและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น พระพุทธศาสนานอกจากเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว ยังเป็นต้นกำเนิดแห่งศีลธรรม จริยธรรม กฎหมาย จารัตระเพณี ตลอดถึงการดำเนินวิถีชีวิตของคนในบ้านเมืองบัว คำสอนทางพระพุทธศาสนามีส่วนขัดเกลาล้างใจ ให้เป็นคนมีศีล มีธรรม รักษารูปแบบวัฒนธรรม จริยธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และคุณธรรมอันดีงามสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านเมืองบัวเป็นผู้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาตลอดเป็นคนใจบุญสุนทรทาน โดยยึดแบบอย่างตาม สืตสืบสอจะมีเปลี่ยนแปลงไปบ้างเพื่อให้เกิดความกลมกลืนตามภาวะปัจจุบัน

สภาพการณ์ของโลกเปลี่ยนไป ความเจริญด้านวัตถุก้าวหน้า โลกไร้พรมแดน ชาวชนมีค่านิยมเปลี่ยนไปเอาอย่างชาวตะวันตก ดังนั้นสถาบันทางการศึกษา จึงต้องมีการอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้กับครูซึ่งเป็นแม่พิมพ์ที่ดีให้กับเยาวชนยึดเป็นแบบอย่างเพื่อบำรงคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบต่อไป

ภาพที่ 4.6 คณะครูสร้างบารมีด้วยการบวชเนกขัมม

ชาวเมืองบ้านบึงถือพระพุทธศาสนา ร้อยละ 99 และยึดถือขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี ตามแบบอย่างบรรพบุรุษที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเฉพาะการทำบุญตามประเพณี 12 เดือน ประชาชนทำบุญตักบาตรจำศีลในวันพระ ภาพที่ 4.7 ชาวพุทธทำบุญตักบาตรตอนเช้า

ตาราง 4.3 แสดงประเพณีฮีตสิบสองของชาวบ้านเมืองบัว

ฮีตสิบสอง(ของเดิม)	กิจกรรมปฏิบัติ	หมายเหตุ
เดือนอ้าย (เดือน 1)	บุญเข้ากรรม (พระสงฆ์เข้าปริวาสกรรม	
เดือนยี่ (เดือน 2)	บุญกุ่มข้าวใหญ่	
เดือน 3	สู่ขวัญข้าว บุญวันมาฆะ	
เดือน 4	บุญผาเวศ บุญแจกข้าว	
เดือน 5	บุญสงกรานต์	
เดือน 6	บุญคุ่ม (เบิกบ้าน เลี้ยงตาแฮก บิ้อบ้าน)	
เดือน 7	บุญบังไฟ บุญสงฆ์ บุญวันวิสาขะ	
เดือน 8	บุญวันอาสาฬหบูชา เข้าพรรษา	
เดือน 9	บุญข้าวประดับดิน	
เดือน 10	บุญข้าวสาก บุญทอดเทียน	
เดือน 11	บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว บุญกฐิน	
เดือน 12	บุญข้าวเม่า ลอยกระทง ทอดกฐิน	

13. การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ (ผู้นำทางการเมืองและผู้นำธรรมชาติ)

ด้านการบริหารการปกครอง

เป็นการบริหารงานแบบองค์กรส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) มีปลัดตำบล เป็นหัวหน้าปลัดคนแรกของตำบลเมืองบัวคือ นายคมสันต์ ชันบุตร (2539) องค์การบริหารส่วนตำบล เปลี่ยนฐานะจากสภาตำบล เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2539 มีประธานกรรมการบริหารคนแรก คือ นายคำมี ไชยศิริพันธ์ 2539 – 2543 ประธานกรรมการคนที่สอง คือ นายทองใส หมอกสังข์ 2543 – 2546 ปัจจุบัน (เปลี่ยนเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล)ประธานสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลคนแรกคือ นายอ่อนสา กองพิธิ 2539-2543 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ สองคือนายสุดใจหับมะโรง 2543 – 2547 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายทองสาย ไชยราช 2548 คนปัจจุบัน ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล นายวุฒิไกร คุ่มแวง คนปัจจุบัน

14. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

ชุมชนเมืองบัวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ส่วนมากจะแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน เมื่อมีการออกเรือนก็จะสร้างบ้านอยู่ใกล้ ๆ กับครอบครัวพ่อแม่ เป็นส่วนมาก เช่น

1 ระบบเครือญาติ , ระบบอุปถัมภ์ ,ระบบกลุ่มการช่วยเหลือกัน, กลุ่มทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่กันเป็นระบบเครือญาติการแต่งงานเรือนก็จะอยู่เป็นกลุ่มในพวกญาติพี่น้องด้วยกันมีบ้านของพ่อแม่เป็นศูนย์กลาง การอยู่กันจะมีการแบ่งกันกินมีอะไรหาปูปลาได้พี่น้องแจกกันไปกินโดยไม่คิดเงินทอง มีอะไรก็แบ่งกันกิน (ง่ายต่อการประชาสัมพันธ์และบอกเล่าแก่สืบกัน)

2 การจัดการความสัมพันธ์และการจัดการกลุ่ม

เมื่อชายหนุ่มหญิงสาวแต่งงานกันส่วนมากจะไปอยู่บ้านเจ้าสาวก่อนจะออกเรือนใหม่ก็ต่อเมื่อน้องคนต่อมาแต่งงานก่อน เมื่อไปอยู่กับภรรยาจะต้องย้ายทะเบียนบ้านไปขึ้นกับภรรยาแม้จะอยู่คนละหมู่บ้าน แต่เมื่อพ่อแม่ต้องการให้ลูกชายมาช่วยงานลูกชายลูกสะใภ้ก็ต้องไปช่วยพ่อแม่ เมื่อถึงข้าวสาก (สลากกัณฑ์) ลูกสะใภ้จะนำของใช้ของกินต่าง ๆ ไปส่ง ปู - ยา เสมอ ยังยึดถือประเพณีดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น

3 ผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ปัจจุบันการปกครองและการอยู่ในสังคมชุมชนของคนเป็นระบบกึ่งชุมชนเมืองแต่การประกอบกิจกรรมก็ยังมีการช่วยเหลือ ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นการตั้งกองทุนหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการ การรวมกลุ่มของคนในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้านชนมเงิน กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มอื่นๆ อีกมาก

4 ปัญหา ความขัดแย้งและการช่วยเหลือ

ปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชนส่วนมากจะเป็นที่ดินทำกิน เพราะบางส่วนเป็นที่ดินของสปก.ไม่สามารถแปลงสิทธิ์เป็นทุนได้และมีกรบุกรุกที่สาธารณะแต่ชุมชนก็แก้ปัญหามาได้

ดังนั้นเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น บ้านเรือนแออัด บริเวณบ้านคับแคบลง กิจกรรมของคนมากขึ้น ขยะและสิ่งปฏิกูลจึงเป็นปัญหาที่กำลังรอการแก้ไข

15. ระเบียบข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์ของชุมชน

คนในชุมชนจะยึดระเบียบกฎหมายบ้านเมืองเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติและอยู่ร่วมกันของสังคม

16.การจัดการความขัดแย้ง ความคิด,บทลงโทษ,การลงโทษและการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย

คนในชุมชนมีเรื่องขัดแย้งกัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านจะไกล่เกลี่ยตกลงกันที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือศาลากลางบ้าน ถ้าเป็นเรื่องใหญ่ก็ไปพูดตกลงกันที่โรงพักหรือไม่ก็เป็นศาลยุติธรรม คนในชุมชนยึดกฎหมายของบ้านเมืองเป็นหลัก

17. ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการ และระบบกรรมสิทธิ์

17.1 พื้นดิน

17.1.1 ลักษณะของดินและความเปลี่ยนแปลง

ดินทุ่งกุลาร้องไห้ส่วนมากจะเป็นดินทราย ดินดานเป็นเอียง (ดินเกลือ) ถ้าเป็นที่ลุ่มใกล้แม่น้ำลำห้วย จะเป็นดินทาม (ดินเหนียว)

17.1.2 การใช้ประโยชน์และความเหมาะสม

ในบ้านเมืองบัวอยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ที่ดินส่วนมากจะเป็นที่นาใช้ปลูกข้าว ปัจจุบันมีพืชเศรษฐกิจอีกประเภทหนึ่งที่กำลังปลูกกันมาก คือ ต้นยูคา ปลูกตามที่ว่างหรือคันนา

17.1.3 ความเสื่อมโทรมของดิน,สาเหตุและผลกระทบ

ปัจจุบันนี้คนในหมู่บ้านมีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีมากเพราะแต่ละครัวเรือนมีที่นาสำหรับปลูกข้าวมากประมาณ 30 - 100 ไร่ / ครัวเรือน ผลกระทบคือถ้าปลูกข้าวไม่ใส่ปุ๋ยเคมีแล้วจะได้ผลผลิตน้อย แสดงว่าดินเสื่อมโทรมมากแล้ว ปัจจุบันกำลังหันมาผลิตปุ๋ยชีวภาพขึ้นมาใช้แต่ก็ยังไม่เป็นที่นิยมของคนส่วนมาก แต่ก็ตื่นตัวกันมาก

17.1.4 การถือครองที่ดิน, กรรมสิทธิ์

ที่ดินในเขตทุ่งกุลาร้องไห้บางแห่งจะเป็นที่ดินของ สปก.มีสิทธิ์ทำกินแต่ไม่มีสิทธิ์ขายให้คนอื่นส่วนมากเป็นการขายสิทธิ์กันเท่านั้น แต่ที่ดินอีกส่วนหนึ่งเป็นที่ดินที่มีโฉนดและนส.3 แล้วมีการถือครองถูกต้องตามกฎหมาย

บุคคล

ที่ดินส่วนมากเป็นของส่วนบุคคลถือกรรมสิทธิ์ มี นส.3 และโฉนดเป็นของส่วนตัว

กลุ่ม , ชุมชน

แต่ก็มีบางส่วนที่เป็นของสาธารณะไม่ให้ใครเข้าไปทำประโยชน์ถ้าเป็นเนินสูงชุมชนก็จะช่วยกันปลูกป่าเช่นต้นยูคาลิปตัสและปล่อยไว้เป็นทำเลเลี้ยงสัตว์

นายทุน , คนนอกชุมชน

ที่ดินบางแห่งเจ้าของย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นมีบ้างที่คนนอกชุมชนมาซื้อเอาไว้เพราะที่ดินราคาไม่แพง ไร่ละประมาณ 15,000 - 20,000 บาท แต่ไม่มีนายทุนเข้ามากว้านซื้อเพื่อทำอุตสาหกรรม

17.2 พื้นน้ำ

1) แหล่งน้ำ

ก. แหล่งน้ำธรรมชาติแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ห้วย หนอง คลอง บึงแม่น้ำบ้านเมืองบัวเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ คนในสมัยโบราณนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่อจะได้นำน้ำมาใช้บริโภคและใช้ในการเกษตร

ภาพที่ 4.8 แม่น้ำธรรมชาติลำน้ำเตา ➡

บ้านเมืองบัวจึงมีคูน้ำคันดินล้อมรอบหมู่บ้านตามแนวทิศเหนือ ตลอดแนวทิศตะวันออก จดทิศใต้ และภายในหมู่บ้านยังมีหนองธรรมชาติอีกประมาณ 10 กว่าแห่งขึ้นไป

ข. ลำเสียวใหญ่ ต้นน้ำเกิดจากอ่างเก็บน้ำหนองบ่อ อำเภอบรบือ ไหลผ่านอำเภอลือปทุม จังหวัดมหาสารคาม มาอำเภอกะทู้วีสัย ผ่านด้านทิศเหนือของบ้านเมืองบัวไหลไปบรรจบ น้ำเตาที่ทิศตะวันออกของหมู่บ้าน

ค. ลำน้ำเตา ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ไหลผ่านบ้านโพนเงิน บ้านสำราญและบ้านเมืองบัวด้านทิศใต้มาบรรจบกับลำน้ำเสียวด้านทิศตะวันออกบ้านเมืองบัว

ภาพที่ 4. 9หนองน้ำธรรมชาติในชุมชน

ในระหว่างลำเสียวและลำเตานั้นจะมีคลองเชื่อมลำเสียวจากด้านเหนือหมู่บ้านไหลผ่านเข้ามารอบหมู่บ้าน ทางด้านทิศตะวันออกและไปเชื่อมลำเตาด้านทิศใต้ คลองนี้สันนิษฐานว่าคนสมัยโบราณได้ขุดให้น้ำเสียวเข้ามาเชื่อมต่อคลองในหมู่บ้านในขณะเดียวกันก็ได้ขุดไปเชื่อมต่อให้น้ำเตาไหลเข้ามาอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อเก็บน้ำไว้บริโภคตลอดปี

ง. หนองน้ำธรรมชาติในหมู่บ้าน เมื่อสมัยก่อนที่คนในยุคปัจจุบันจะเข้ามาหรือเข้ามาอยู่ใหม่ ๆ นั้น หนองน้ำจะต่อกันจากแนวด้านทิศเหนือคือกุดป่องในปัจจุบันต่อด้วยเลิงลึกเชื่อมกับหนองสรวงหนองยางและหนองช้าง เป็นแนวยาวจากทิศเหนือถึงทิศใต้จะเป็นหนองน้ำต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2510 - 2515 จึงได้ทำถนนข้ามสัญจรไปมาสายน้ำได้ตัดขาดจากกันและได้ตั้งชื่อหนองขึ้นใหม่ หนองน้ำทิศตะวันตกที่เป็นสายน้ำเชื่อมโยงมายังทิศเหนือคือ ต่อจากหนองช้างจะเป็นทางน้ำไหลที่ต้นเขินคือหนองไฮหนองบึงคา หนองอ้อ หนองขวาง หนองหญ้าป่องและเชื่อมไปถึงกุดป่องทางด้านทิศเหนือ จากรูปลักษณะภูมิประเทศที่เห็นสันนิษฐานว่าคนโบราณจะขุดคลองเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้และป้องกันศัตรูจากภายนอกด้วย

2) การจัดการน้ำ ระบบชลประทาน (เหมือง , ฝ่าย)

กรมชลประทานมาสร้างฝายยางกันแม่น้ำเสียวกักน้ำเอาไว้เพื่อใช้ทำน้ำประปาและใช้อุปโภคบริโภคและทำฝายทดน้ำลำน้ำเตา กักเก็บน้ำไว้ใช้หน้าแล้ง

17.3 การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

1) บริโภค / อุปโภค

ทำน้ำประปาหมู่บ้านและน้ำประปาส่วนภูมิภาคเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนและนอกชุมชน

2) เกษตรกรรม

ในด้านการเกษตรกรรมยังไม่มีระบบสูบน้ำตามคลองเข้านาเพื่อทำการเกษตร ส่วนมากแล้วใครมีนาติดกับแม่น้ำก็สามารถใช้เครื่องสูบน้ำขึ้นมาใช้เองได้ การใช้ประโยชน์จากน้ำยังไม่มีระบบที่ทันสมัยเท่าที่ควร สำหรับแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชนนั้นถ้าเป็นหนองน้ำที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นก็จะนำปลามาปล่อย ส่วนมากจะเป็นปลานิล ปลาดุก ปลาเทโพ ปลาอีตด เมื่อถึงฤดูแล้งเดือนเมษายน ชาวบ้านก็จะจับปลาขึ้นมาขายในราคาถูกให้คนในชุมชนได้บริโภคอาหารโปรตีนราคาถูก ส่วนเงินที่ได้ก็นำไปพัฒนาสาธารณูปโภคในหมู่บ้านของตนเอง

17.4 ธุรกิจและอุตสาหกรรม

ไม่มีการนำน้ำไปใช้ในธุรกิจและอุตสาหกรรมใช้เฉพาะบ่อเลี้ยงปลาบ้าง

18. ความเปลี่ยนแปลง ความเสื่อมโทรม การสูญเสีย และผลกระทบ

บ้านเมืองบัวตั้งอยู่เขตทุ่งกุลาร้องไห้ ด้านทิศเหนือทอดยาวถึงทิศวันออกมีแม่น้ำเสียวกั้นระหว่างหมู่บ้านอื่น ทางด้านทิศใต้มีลำน้ำเตา รอบหมู่บ้านจะมีลำน้ำล้อมรอบจากด้านทิศเหนือทิศตะวันออกจดทิศใต้ หน้าแล้งจะมีน้ำใช้ตลอด ปี หน้าฝนส่วนมากน้ำจะท่วมทุกปี

ภายในชุมชนเองจะมีหนองน้ำขนาดใหญ่ประมาณ 10-11 แห่งและได้ขุดลอกบูรณะขึ้นใหม่ ส่วนมากจะใช้เลี้ยงปลา ผลกระทบที่เห็นได้ชัดสำหรับหนองน้ำในชุมชนคือบางช่วงผู้รับผิดชอบเลี้ยงปลาจะนำอาหารปลาคือมูลไก่จากฟาร์มมาลงทำให้มีกลิ่นเหม็น คนลงอาบไม่ได้ จะเป็นผื่นคัน และเมื่อน้ำลดลงดูใส่มูลไก่จะกระจายตามริมหนองน้ำ

ผลกระทบอีกอย่างหนึ่งคือฝนตกน้ำฝนจะชะล้างเอามูลสัตว์จากครัวเรือนไหลลงไปในหนองน้ำทำให้หนองน้ำสกปรก เมื่อก่อนมีชาวบ้านลงอาบน้ำในหนองน้ำ แต่เดี๋ยวนี้อาบไม่ได้เพราะสกปรกมากและยังมีกลิ่นเหม็นอีกด้วย

การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ

ปัญหาเรื่องน้ำยังเป็นปัญหาไม่รุนแรงสำหรับใช้น้ำหนองปรอดพืชผักต้นไม้และ กิจกรรมอื่น ๆ สำหรับน้ำดื่มชาวบ้านมีตม่น้ำเก็บไว้ดื่มได้ตลอดปี และในปัจจุบันมีการประปาส่วนภูมิภาคเข้ามาช่วยแก้ไขการขาดแคลนน้ำได้แล้ว

19. ป่าไม้และป่าชุมชน

บ้านเมืองบัวอยู่เขตทุ่งกุลาร้องไห้ไม่มีป่าไม้ จะมีบ้างก็ชาวบ้านปลูกตามสวนหัวนา หรือปลูกต้นยูคาลิปต์ตามคันนาเท่านั้น จะมีต้นยางอยู่ในดอนกู่ที่โบราณสถานตั้งอยู่ประมาณ 5 ไร่ ชาวบ้านปลูกต้นไม้อื่น ๆ เสริมใหม่บ้างแล้ว

ภาพที่ 4.10 ป่ายูคาลิปต์หัวไร่ปลายนาพืชเศรษฐกิจ

20. สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ

1) ภาคการเกษตร (การผลิตและการแปรรูป)

ชาวบ้านมีอาชีพทำนาในฤดูฝน จะมีบ้างสำหรับคนที่ไม่มีที่ไถลำนน้ำจะมีการซื้ดบ่อเลี้ยงปลาประมาณ 5 - 6 ราย นอกนั้นก็จะไปรับจ้างต่างจังหวัดพอถึงฤดูทำนาก็จะกลับมา

2) นอกภาคการเกษตร (การผลิตและการแปรรูป) ไม่มีอาชีพนอกภาคการเกษตร จะมีค้าขายก็ต้องทำนาควบคู่กันไปด้วย

ภาพที่ 4.11 อาชีพหลักของชาวเมืองบัว การทำนาและเลี้ยงปลาในนาข้าว

21. การลงทุน (ต้นทุน, ผลตอบแทน)

เมื่อก่อนการทำนาจะใช้แรงควายไถนา ปักดำเอง ใส่ปุ๋ยคอกผสมปุ๋ยเคมี เก็บเกี่ยวเองหรือลงแขกปักดำเก็บเกี่ยวตามประสาชาวนาชนบททั่ว ๆ ไป ต้นทุนไม่แพง ขาวนาไม่เป็นหนี้ แต่ราคาข้าวก็ไม่ดี ปัจจุบันการทำนาใช้ระบบหว่านไถรถไถวันเดียวก็เสร็จใช้ปุ๋ยเคมีใช้ยาปราบศัตรูพืช เวลาเก็บเกี่ยวใช้รถเกี่ยววันเดียวเสร็จ เมื่อนำไปขายหักต้นทุนออกมีกำไรนิดหน่อยถ้าหักค่าแรงตนเองออกก็เท่ากับขาดทุน ปัจจุบันชาวนามีหนี้สินเนื่องจากมีความต้องการเทคโนโลยีที่ทันสมัยเช่นเครื่องจักรกลและราคาน้ำมันสูงขึ้นนำท่วมนาข้าวติดต่อกันมา 3 ปีแล้ว

21.1 การจัดการปัจจัยการผลิต

- 1) ปัจจัยที่ผลิตเอง คือ ข้าว, ปลา
- 2) ปัจจัยที่ซื้อจากภายนอก (ราคา) ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง น้ำมัน รถไถนา หัวอาหารปลา อื่น ๆ
- 3) การจัดการผลผลิต, ผลิตรพันธ์, หีบห่อ
- 4) ลักษณะผลิตผล , ผลิตรพันธ์ ,หีบห่อ
- 5) รูปแบบการจัดการผลิตผล , ผลิตรพันธ์,หีบห่อ

21.2 การตลาดการค้า และการขนส่ง

- 1) รูปแบบการขนส่งและรูปแบบการตลาด การขายข้าวจะมีพ่อค้ามารับซื้อจากยุ้งฉางที่บ้าน หรือนำไปขายที่ฉางอำเภอก็ได้ตามแต่ความประสงค์และความจำเป็นของแต่ละครัวเรือน แหล่งตลาด,ราคาจำหน่ายและความเปลี่ยนแปลง

21.3 การใช้แรงงาน(แรงงานครอบครัว,แรงงานภายในชุมชน,แรงงานภายนอก)

ส่วนมากจะใช้เครื่องจักรในการทำนาปลูกข้าวและเก็บเกี่ยว

21.4 การสนับสนุนขององค์กรภายนอก

- 1) ความสัมพันธ์ขององค์กรกับหน่วยการผลิต / ชุมชน หน่วยที่ให้ความช่วยเหลือ ในด้านการเงินลงทุน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์(ธกส.) กองทุนหมู่บ้าน
- 2) รูปแบบการสนับสนุน / ความต่อเนื่อง ให้อุปกรณ์ดอกเบี้ยต่ำ ส่งต้นไม้/ปี

22. สภาพปัญหาของชุมชน / สังคม

1) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของหมู่บ้านเมืองบัวส่วนมากจะมีรายได้จากการขายข้าวและหาปลามาขายเวลาว่างจากการทำนาและอีกส่วนหนึ่งจะไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัดได้เงินแล้วส่งมาให้ ครอบครัวที่อยู่ทางบ้าน ฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอยู่ระดับปานกลางแต่ไม่ถึงกับร่ำรวย

2) ปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชนเหมือนกันส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนกัน พูดภาษาอีสานจึงไม่มีปัญหามากนัก

3) ปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ผลจากการจัดประชุมประชาชนในชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ประชาชนทั่วไป ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม.) ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตัวแทนจากสถานศึกษา เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ในเขตชุมชนบ้านเมืองบัว เกี่ยว

กับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้านเมืองบัวอำเภอเกษตรวิสัยจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีปัญหาขยะมูลฝอย ตามสถานที่สาธารณะ ตามข้างถนนภายในหมู่บ้านต่างๆ บริเวณโรงเรียน วัด สวนสาธารณะ ร้านค้า ในชุมชน และริมหนองน้ำภายในหมู่บ้าน จะพบเศษถุงพลาสติกบรรจุอาหาร และถุงนมที่ดื่มแล้วและเปลือกผลไม้ กระป๋องเครื่องดื่ม ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้ว เศษสังกะสี เศษผ้าทิ้งกระจัดกระจายตามริมถนนในชุมชน โดยแยกประเภทและปริมาณ ได้ดังนี้

ถุงพลาสติก 30% ขวดแก้ว 20% กระดาษ 10% โลหะ 10% กระป๋องเครื่องดื่ม 5 % ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก 10 % เศษอาหารจากตลาดสด และร้านอาหาร 5 % อื่นๆ อีก 10 %
(ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว : 2546)

ภาพที่ 4.12 ขยะประเภทถุงพลาสติก

อีกปัญหาหนึ่งคือ น้ำเสียจากบ้านเรือนไหลลงไปในหนองน้ำสาธารณะทำให้น้ำสกปรกเพราะชาวบ้านจะอาศัยแหล่งน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน และปัญหามลภาวะจากฝุ่นละอองถนนในหมู่บ้านที่ยังเป็นถนนดินเมื่อรถแล่นผ่าน สัตว์เดินเข้า - ออกบ้านจะมีฝุ่นละอองทำให้คนที่อยู่ตามเส้นทางต้องสูดเอาฝุ่นละอองโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง มีโอกาสทำให้เกิดโรคทางเดินหายใจและอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านเรือนสกปรกโดยเฉพาะที่ตลาดสดจะมีขยะมูลฝอยมาก และการทิ้งขยะมูลฝอยในบริเวณป่าไม้ที่เป็นสวนสาธารณะ เมื่อลมพัดมาหรือสัตว์มาคุ้ยเขี่ยจะทำให้ขยะมูลฝอยกระจายไป ขยะมูลฝอยได้สร้างปัญหาให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก คือ ประเภทเศษอาหารจะส่งกลิ่นเหม็นสร้างความรำคาญให้กับคนที่อยู่ใกล้เคียง ตลอดทั้งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์นำโรค

เช่น หนู แมลงสาป ยุง แมลงวัน และอื่น ๆ เศษถุงพลาสติกตามขอบถนนในหมู่บ้าน จะทำให้บ้านเมืองดูสกปรกรกรุงรังไม่สวยงาม ขยะมูลฝอยประเภทกะลามะพร้าว กระป๋อง เครื่องดื่มและอาหารและภาชนะ พลาสติกตามริมถนน
ภาพที่ 4.13 ขยะในครัวเรือน

และหลังบ้านจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค โดยเฉพาะยุงลาย สร้างปัญหาให้กับชุมชนในด้านกายภาพ คือ ภูมิทัศน์ไม่สวยงาม ไม่เป็นระเบียบ สกปรก ด้านสุขภาพ ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคท้องร่วง โรคไข้เลือดออก โรคทางเดินหายใจ และโรคอื่น ๆ ด้านมลภาวะ อากาศมีฝุ่นละออง กระทบต่อเสื้อผ้า บ้านเรือน ด้านกลิ่น เศษอาหารที่ตลาดสดจะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง

จากสถิติการป่วยจากสถานีนอนามัยตำบลเมืองบัว ปี 2546 พบว่า ประชาชนป่วยเป็นโรคทางเดินอาหาร 96 คน โรคไข้เลือดออก 14 คน โรคทางเดินหายใจ (ภูมิแพ้จากฝุ่นละออง) จำนวนมากทางอนามัยไม่ได้จดสถิติเอาไว้เพราะไม่เป็นโรคติดต่อ

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว เคยแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนโดยองค์การบริหารส่วนตำบลจัดหาถังขยะแบบยางรถยนต์มาวางไว้ตามริมถนนเป็นระยะ คนที่มีบ้านอยู่ใกล้เคียงจะนำขยะมูลฝอยมาใส่ลงในถัง เมื่อเต็มแล้วก็ไม่มีใครรับผิดชอบเอาไปกำจัด จนขยะมูลฝอยล้นออกจากถังกองกับพื้นกระจายตามริมถนนเมื่อคนเดินผ่านไปผ่านมาก็จะโยนสิ่งไม่ต้องการลงไปที่ทำให้กลายเป็นกองมูลฝอยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คนที่อยู่ใกล้เคียงไม่มีจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดช่วยกัน

การแก้ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย ตามริมถนนในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว จึงไม่ได้ผล และยังเป็นการเพิ่มขยะมูลฝอยมากขึ้น ในส่วนตลาดสดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว ได้สร้างเตาเผาขยะมูลฝอยทั้งเปียกและแห้ง ห่างจากอาคารตลาดสดเพียง 15 เมตร

ภาพที่ 4.14 ที่พักขยะสาธารณะริมถนนในชุมชน

การแก้ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยตามริมถนนในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวจึงไม่ได้ผล และยังเป็นการเพิ่มขยะมูลฝอยมากขึ้น ในส่วนตลาดสดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวได้สร้างเตาเผาขยะมูลฝอยทั้งเปียกและแห้งห่างจากอาคารตลาดสดเพียง 15 เมตร แม้ค่านำขยะมูลฝอยไปทิ้งและเผา กลิ่นควันจากการเผาขยะมูลฝอยสร้างความรำคาญให้คนที่มาซื้อสินค้าและแม่ค้าในตลาด ส่วนที่เผาไหม้ไม่หมดก็จะทับถมกันมากขึ้นผลสุดท้ายก็เผาไม่ได้ การแก้ปัญหาขยะมูลฝอยที่ตลาดสดในชุมชนก็แก้ไม่ได้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวเข้ามาเก็บค่าบำรุงตลาดสดแต่ไม่ได้เข้ามาแก้ไขปัญหาระยะขยะมูลฝอย แต่ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะจัดเก็บมีมากและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แม่ค้าจึงนำเศษขยะมูลฝอย เศษอาหาร ไปทิ้งที่หลุมข้างถนนติดกับตลาดสด เมื่อสอบถามผู้รับผิดชอบคือองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว ก็ได้รับคำตอบว่าจะนำดินมาถมกลบเดือนละ 2 รด แต่ก็ไม่เห็นนำมาถมกลบ ทำให้ที่หลุมนั้นกลายเป็นที่ทิ้งขยะมูลฝอยของพ่อค้าแม่ค้าตลาดสดต่อไป เมื่อนานวันเข้าเศษอาหารก็จะบูดเน่าส่งกลิ่นเหม็นรบกวนบ้านใกล้เคียงและผู้คนที่ผ่านไปมา และยังติดกับถนนคนสัญจรไปมาเห็นแล้วไม่น่าดู น่ารังเกียจ จะเห็นว่าแม่ค้าพ่อค้าในตลาดสดขาดความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีในเรื่องการจัดการขยะของตนเอง

จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเบื้องต้นขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว และข้อมูลจากทีมวิจัยและนักสำรวจออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ผลที่ได้ตามที่ กิจกรรมที่ 3.4 บทที่ 3 แต่ข้อมูลที่ได้ยังไม่สามารถตอบปัญหาบางประการได้ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นทีมวิจัย 10 คนและนักสำรวจ 12 คน ได้นำถุงพลาสติกจำนวน 3 ใบต่อครัวเรือนให้บ้านกลุ่ม เป้าหมาย 120 ครัว

เรือนโดยแต่ละถู่ให้ใส่ชยะดังนี้ ถู่ที่ 1 ใส่ชยะเปียก(เศษอาหาร เปลือกผลไม้) ถู่ที่ 2 ใส่ถู่พลาสติก ของมามา ลูกอม ฯ หรือชยะที่ทำลายยากถู่ที่ 3 ใส่ชยะประเภทที่นำกลับมาใช้ได้ อีก หรือชยะรีไซเคิล ทุก ๆ วันเสาร์จะมี นักสำรวจทั้ง 12 คนออกตรวจซึ่งนำหนักแต่ละประเภทและจดบันทึกข้อมูลที่ได้เป็นรายสัปดาห์ ใช้เวลาเก็บข้อมูล 10 สัปดาห์ส่วนชยะเปียกแนะนำให้นำไปทำน้ำหมักชีวภาพ โดยทีมจะแจกกากน้ำตาลให้ส่วนถู่พลาสติกแนะนำให้ฝังกลบที่หลังบ้านตัวเองหรือล้างทำความสะอาดเก็บไว้ขาย สำหรับชยะประเภทรีไซเคิลแนะนำให้นำไปขายหรือนำไปประดิษฐ์เป็นของประดับตกแต่ง ของเล่น ของใช้ แล้วแต่แนวคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคน ผลที่ออกมาดังนี้

23. ปัญหาอื่น ๆ

1) ปัญหายาเสพติดก่อนที่จะมีการปราบปรามอย่างจริงจังของรัฐบาลก็เป็นปัญหารุนแรงพอสมควรโดยเฉพาะเด็ก ๆ เยาวชน แต่เดี๋ยวนี้ปัญหายาเสพติดลดลงเกือบจะหมดแต่ ก็ยังเหลืออยู่บ้าง ชุมชนก็พยายามจะให้หมดไปจากหมู่บ้านได้ในที่สุด

2) ปัญหาน้ำท่วมและแห้งแล้งซ้ำซาก ทำให้เศรษฐกิจไม่ดีประชากรจึงต้องออกไปทำงานในต่างจังหวัดมาก ส่งเงินมาบ้านปล่อยเด็ก ๆ อยู่บ้านกับปู่ย่า ตายาย ตามลำพัง ปัญหาที่ตามมา คือ เด็กมีความกร้าวร้าย ติดสิ่งเสพติด และมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ซึ่งจะนำมาซึ่งการหย่าร้างและในที่สุดก็จะเป็นปัญญาของสังคมต่อไป

ผลการศึกษาสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนเมืองบัว

4.2 สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอย

จากศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านเมืองบัวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการดำเนินงานที่อาศัยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งทีมวิจัยจะได้นำเสนอรายงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.2.1 สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 “เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านเมืองบัว”

ผลการศึกษาสภาพปัญหาของขยะมูลฝอยในชุมชนเมืองบัว

สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านเมืองบัว จากการออกสำรวจของทีมวิจัยและทีมนักสำรวจ โดยมีระยะเวลาสำรวจ 4 วัน และคัดแยกประเภทขยะ 1 วัน จากการสำรวจระดับครัวเรือน 300 หลังคา 20 ร้านค้า อีก 9 สถานที่ประกอบการและหน่วยงานทางราชการ มีปริมาณขยะมูลฝอยทั้งสิ้น 3,127.20 กิโลกรัม ซึ่งเป็นขยะที่สะสมมานาน มีขยะประเภทพลาสติกมากที่สุด 670.20 กิโลกรัม พบว่า ขยะมูลฝอยตามสถานที่สาธารณะ ตามถนนภายในหมู่บ้าน บริเวณโรงเรียน วัด สวนสาธารณะ ร้านค้าในชุมชนและริมหนองน้ำภายในหมู่บ้าน พอจะจำแนกประเภทของขยะมูลฝอยดังนี้ เศษพลาสติกบรรจุอาหารและถุงนมที่ดื่มแล้วและเปลือกผลไม้ กระป๋องเครื่องดื่ม ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้ว เศษสังกะสี เศษผ้าทิ้งกระจัดกระจายตามริมถนนในชุมชน นอกจากนั้นชาวบ้านยังนำไม้พิน เสาคอนกรีต อิฐ หิน ทราชมาวางไว้ข้างถนนและมีกิ่งต้นไม้จากบ้านเรือนยื่นมาปกคลุม ข้างถนน แต่เพื่อให้ได้วิธีการจัดการขยะในชุมชนที่มีความเหมาะสม ทางทีมงานวิจัยจึงได้สำรวจเก็บข้อมูลอีกระยะหนึ่ง โดยกำหนดครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายในการทดลองโครงการหน้าบ้านนำมอ่งกำหนดระยะเก็บข้อมูลปริมาณ แหล่งกำเนิดขยะ และผลกระทบ ที่ตรงกับความเป็นจริงเป็นเวลา 70 วัน แบ่งประเภทขยะเป็น 3 ประเภท คือ ขยะแห้ง ขยะเปียก และขยะรีไซเคิล พบว่า ขยะแห้ง 3,640 กิโลกรัม ขยะเปียก 12,544 กิโลกรัม ขยะรีไซเคิล 3,850 กิโลกรัม เมื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์แหล่งกำเนิด ปริมาณ การเกิดขยะในชุมชนต่อวัน พบว่า ขยะแห้ง 491.49 กิโลกรัม/วัน ขยะเปียก 1,703.87 กิโลกรัม/วัน ขยะรีไซเคิล 457.20 กิโลกรัม/วัน รวมขยะที่เกิดในชุมชนต่อวัน 2,652.56 กิโลกรัม ดังแสดงในตาราง 4.2

ผลการสำรวจ ครั้งที่ 1

ตาราง 4.4 ประเภทและปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้จากการสำรวจของตัวแทนชุมชน

ประเภทขยะมูลฝอย	ปริมาณ/ ก.ก	ร้อยละ
พลาสติก	670.2	21.39
อิฐ หิน กรวด กระเบื้อง	481.0	15.35
เปลือกผลไม้ หญ้า และวัชพืช	342.2	10.92
ซีเมนต์ หวดนึ่งข้าว ก่องข้าว	327.0	10.44
กิ่งไม้ ใบไม้	290.0	9.26
ขวด แก้ว กระຈก	288.7	9.20
เศษกระดาษ	203.6	6.50
เศษเหล็ก โลหะ	128.0	4.08
เศษผ้า	107.2	3.42
เศษกระป๋อง กระลา	103.0	3.30
เศษอาหาร	100.0	3.20
เศษยาง เศษหนังสัตว์	76.0	2.42
สารเคมีอันตราย	5.3	0.17
กระดุก	5.0	0.16
รวม	3,127.20	

ผลการสำรวจ ครั้งที่ 2

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการสำรวจปริมาณขยะในครัวเรือน จำนวน 120 ครัวเรือนในเวลา 70 วัน สรุปได้ดังนี้

ประเภทขยะ	ระยะเวลาเก็บข้อมูล 10 สัปดาห์ หรือ 70 วัน						รวม
	หมู่ 1/ ก.ก	หมู่ 2 ก.ก	หมู่ 5 ก.ก	หมู่ 6 ก.ก	หมู่ 10 ก.ก	หมู่ 11 ก.ก	
ขยะเปียก	1,680	2,100	1,960	2,240	2,184	2,380	12,544
ขยะแห้ง	280	560	420	560	980	840	3,640
ขยะรีไซเคิล	840	980	560	420	518	532	3,850
รวม	2,800	3,640	1,540	3,220	3,682	3,52	20,034

ทีมวิจัยได้แยกประเภทขยะออกเป็น 3 ประเภท ตามตารางที่ 4.2 และนำมาวิเคราะห์ พบว่าการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 120 ครัวเรือนใน 6 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

ขยะเปียก

ชุมชนเมืองบัวมีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,143 คิดเป็นปริมาณขยะเปียกที่เกิดขึ้นในครัวเรือน 1703.87 กก./วัน เมื่อนำมาคิดเป็นครัวเรือนจะถูกครัวเรือนละ 1.49 กก./วัน มีประชากรทั้งสิ้น 5,201 คนจะถูกคนละ 0.33 กก./วัน

ขยะแห้ง

ปริมาณขยะแห้งได้จากกลุ่มเป้าหมาย 120 หลังคาเรือนใน 6 หมู่บ้าน 3,640 กก ปริมาณขยะแห้งที่เกิดขึ้นในครัวเรือนจำนวน 1,143 ครัวเรือนคิดเป็นปริมาณขยะในครัวเรือนทั้งสิ้น 491.49 กก./วัน คิดเป็นครัวเรือน ๆ ละ 0.43 กก./วัน/ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 5,201 คน จะถูกคนละ 0.09 กก./วัน

ขยะรีไซเคิล

ปริมาณขยะรีไซเคิลได้จากกลุ่มเป้าหมาย 120 หลังคาเรือนใน 6 หมู่บ้าน 3,850 กก ปริมาณขยะรีไซเคิล ที่เกิดขึ้นในครัวเรือนจำนวน 1,143 ครัวเรือนคิดเป็นปริมาณขยะในครัวเรือนทั้งสิ้น 451.20 กก./วัน คิดเป็นครัวเรือน ๆ ละ 0.39 กก./วัน/ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 5,201 คน จะถูกคนละ 0.09 กก./วัน

สรุปผลการวิเคราะห์สถานการณ์การเกิดขึ้นของขยะใน 1 วันได้ดังนี้

ขยะเปียก 1,703.87 กก./วัน ขยะแห้ง 491.49 กก./วัน ขยะรีไซเคิล 457.2 กก./วันรวมขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนเมืองบัว 2,652.56 กก./วันคิดเป็น คน ๆ ละ 0.51 กก./คน/วัน

สำหรับขยะอันตรายนั้น จะมีก็แต่เพียงยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าหญ้า และถ่ายไฟฉายที่หมดสภาพแล้ว ส่วนมากจะมีในช่วงฤดูฝน ปัญหายังไม่รุนแรงแต่ก็ได้ให้ความรู้กับประชาชนกลุ่มที่ใช้ส่วนเคมีแล้ว

4.2.2 ผลกระทบจากขยะมูลฝอย

ผลกระทบที่เกิดจากขยะมูลฝอย ก่อให้เกิดปัญหาต่อมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนและด้านเศรษฐกิจ สังคม และก่อให้เกิดปัญหาสภาวะมลพิษด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ดังนี้

1) เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม (Pollution) ทางดิน ทางน้ำและทางอากาศ

ประชากรในชุมชนเมืองบัวร้อยละ 100 มีอาชีพเกษตรกร คือทำนาและเลี้ยงสัตว์ภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและลาดยางประมาณ ร้อยละ 20 ของพื้นที่ถนนทั้งหมดมีสัตว์เลี้ยงคือหมู 240 คอก ๆ ประมาณ 3 ตัว (เลี้ยงได้ขุนยุงข้าว) วัวประมาณ 1,500 ตัว 270 คอก ๆ ละประมาณ 5 ตัว ในตอนเช้าและเย็นฝูงวัวเดินเข้า ออก จากคอกถ่ายมูลตามถนนคอนกรีตและลาดยาง เมื่อมีรถวิ่งผ่านไปมามูลสัตว์เหล่านั้นกระจ่ายไปทั่วเวลาฝนตกมูลสัตว์เหล่านี้ไหลลงหนองน้ำในชุมชน เวลามูลสัตว์แห้งลมพัดหรือฝูงวัวเดินในถนนดิน หินลูกรังฝุ่นละอองคลุ้งไปทั่ว ทำให้บ้านเรือนสกปรก

เข้าของเครื่องใช้(เสื้อผ้าที่ซักแล้วตากไว้เปื้อนฝุ่น) คนสุดท้ายใจเข้าไปทำให้เป็นโรคทางเดินหายใจจำนวนมาก(สถานีอนามัยตำบลเมืองบัว) น้ำในหนองเมื่อก่อนคนเคยลงอาบ ซักเสื้อผ้า นำไปใช้ปัจจุบันไม่สามารถนำไปใช้หรืออาบเพราะเกิดผื่นคัน ทั้งน้ำเสียจากโรงขนมจีน 3 แห่ง น้ำจากคอกหมู ไหลลงไป

2) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและแหล่งนำโรค(Breeding Places)

กิจกรรมประจำวัน คือ ไปซื้ออาหารสำเร็จหรือซื้อสินค้าจากตลาดแม่ค้าใช้ถุงพลาสติกห่อสินค้าให้ เมื่อใช้แล้วส่วนมากทิ้งหลังบ้าน กระป๋องปลา กระป๋องนม ขันดักน้ำ ถ้วยชาม ที่ชำรุด ร้อยละ 75 ขอบท้องหลังบ้าน มีบางส่วนที่สัตว์ เช่นสุนัข เบ็ด ไก่ ค่อยเหย ลมพัดออกมานอกบ้าน เวลาเช้ายังก่อให้เกิดลูกน้ำยุงลาย เป็นที่หลบซ่อนแมลงสาป เกิดแมลงวัน สัตว์เหล่านี้เป็นพาหนะนำเชื้อโรคมาสู่คน แม่ค้าตลาดสดนำขยะ เช่น เศษผัก ผลไม้เน่า เปลือกผลไม้ เศษอาหารไปกองทิ้งรวมกันในหลุมข้างถนนทุกวัน จนมีปริมาณมากขึ้น บุดเน่าส่งกลิ่นเหม็น สัตว์ค่อยเหย ลมพัด ถุงพลาสติกกระจัดกระจาย มีการเปิดตลาดนัดทุกวันอังคาร แม่ค้าไม่มีที่รองรับขยะ จึงนำไปกองรวมกันที่หลุมข้างถนน ขาดการดูแลเข้าไปจัดการ สถิติผู้ป่วยในปี 2546 มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก 14 คน (ไม่มีใครเสียชีวิต) ผู้ป่วยเป็นโรคทางเดินอาหาร 96 คน (สถานีอนามัย ตำบลเมืองบัว :2546)

3) ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ (Nuisance)และ ขาดสุนทรียภาพ(Aesthetics)

ผลจากการที่ประชาชนในชุมชนไม่มีระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ ไม่มีความรับผิดชอบ ทำให้ขยะประเภทต่าง ๆ มีอยู่ตามข้างถนน หน้าบ้านหลังบ้าน ตามข้างตลาดสด ตามบริเวณโรงเรียน ที่สาธารณะ หนองน้ำ ร้านค้าชุมชน และที่อื่น ๆ ทำให้ไม่น่าดู ภูมิทัศน์ในชุมชนไม่สวยงาม เป็นที่รังเกียจจากผู้พบเห็น จะมีบ้างครอบครว้นำขยะใส่ถุงไปทิ้งข้างถนน ในส่วนป่า ในที่สาธารณะ และขยะสาธารณะ คือคนต่างถิ่นมาค้าขายพักกินข้าวข้างถนน กินเสร็จไม่เก็บ หรือชุมชนอื่นซัดผ่านมาในเวลาากลางคืนโยนขยะลงข้างถนน สิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดขยะสาธารณะในชุมชน

4) ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ(AccidentRisk)เกิดการเสี่ยงต่อสุขภาพ(Health Risk)

จากการที่มีประชาชนบางส่วนเห็นแก่ตัวสร้างเพิงขายของข้างถนน นำเสาปูน ไม้พื้น กองหิน อิฐ เสาร์ว วางริมถนน ในชุมชน เกือบ 50 แห่ง และชาวบ้านนำไม้หนามไปล้อมรั้วกันสัตว์เข้าไปกินพืชผักและดอกไม้ 72 แห่งปลูกต้นไม้ข้างบ้านแต่อยู่ริมถนน กิ่งไม้ยื่นเข้าไปในถนนสาธารณะประมาณร้อยละ 35 ของครัวเรือนที่มีบ้านติดกับถนน นำยางรถยนต์ และไม้มาวางข้างถนนทำเป็นสนามกีฬาเบตอง 6 สนาม น้ำใช้จากบ้านเรือนไหลลงข้างตามถนน ทำให้ถนนเป็นหลุม เกิดอุบัติเหตุรถตกหลุม ชนสิ่งกีดขวางข้างถนน สรุปลำดับนี้จักรยาน 85 ราย ต่อบี มอเตอร์ไซค์ 55 ราย ต่อบีเสียชีวิต 2 รายนอกนั้นบาดเจ็บมากบ้างน้อยบ้างตามอาการ (อบต.เมืองบัว 2545-2546)

5) การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic Loss)

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว ซึ่งถึงขยะให้ชุมชน 250 ใบ 100,000 บาท (ปี 2545) สร้างเตาเผาขยะ 1 ที่ 10,000 บาท จ้างคนดูและขยะตลาดสด เดือนละ 2,500 บาท สถานีอนามัยเสี่ยงประมาณกับคนป่วยจากอุบัติเหตุปีละประมาณ 40,000 บาท (อบต.เมืองบัว 2545-46)

ชุมชนเมืองบัวถ้าขาดการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสมถูกต้องตามหลักเกณฑ์การสุขาภิบาลจะทำให้ประชาชนเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น โรคทางเดินหายใจ โรคท้องร่วง และโรคไข้เลือดออก เนื่องจากมีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรคเป็นพาหนะ จากผลกระทบข้างต้นนี้มีผลต่อประชากรในชุมชนเป็นอย่างมาก

สรุปได้ว่า การจัดการขยะทั้งในครัวเรือน ในชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมน้อย ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ต่างคนต่างทำไม่มีอัตลักษณ์ของตนเองที่แน่นอน ถ้าหากละเลยปัญหาเหล่านี้ไปอีกไม่ถึง 5 ปี ขยะจะล้นชุมชนเป็นปัญหาของสังคมยากที่จะแก้ไขได้ เหมือนกับชุมชนเมืองอื่น ๆ ในโลก

สรุปผลการแก้ไขปัญหามลพิษที่ผ่านมา

4.2.3 ระดับครอบครัว

จากข้อมูลในการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมในการทำจัดขยะในครัวเรือนของประชาชนซึ่งมีองค์ประกอบของขยะ ดังนี้

- 1) เศษอาหาร, เศษอุปกรณ์ในการปรุงอาหาร, เปลือกผลไม้และเศษผลิตผลทางเกษตร
- 2) เศษบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ถุงพลาสติก, ถุงลูกอม, มาม่า และเศษกระดาษ
- 3) เศษสิ่งของเหลือใช้ เช่น เศษเสื้อผ้าเก่า, ถ้วยชามแตก หรือประเภทของใช้อื่น ๆ
- 4) เศษสิ่งก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน เสาปูนเก่า, กระเบื้องแตก
- 5) เศษเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ขวดแก้ว, ขวดพลาสติก, กระป๋อง, เศษสังกะสี
- 6) ไม้ฟืนเพื่อนำมาเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มอาหาร
- 7) มูลสัตว์ต่าง ๆ เช่น ไข่ เป็ด หมู และวัวควาย เป็นต้น
- 8) ขยะอื่น ๆ ตามสภาพของครอบครัว

การจัดการขยะในครัวเรือนในอดีตที่ผ่านมา ก่อนมีโครงการวิจัยฯ เข้ามาของครอบครัวในชุมชนเมืองบัว จะใช้ภูมิปัญญาแต่ดั้งเดิม พอสรุปได้ดังนี้

ประเภทเศษอาหาร / เศษผักผลไม้ จะนำไปเป็นอาหารสัตว์หรือเทในเล้าหมู คอกวัวควาย แล้วแต่ความจำเป็นของครอบครัวส่วนคนที่ไม่เลี้ยงสัตว์ก็จะใส่ถังใส่ถังหรือเทนอกถนน

ประเภทบรรจุภัณฑ์ เศษของใช้ เสื้อผ้าเก่า ต่าง ๆ จะรวบรวมใส่ถุงเมื่อมีมากจะนำไปทิ้งในป่าหรือที่สาธารณะบ้าง นำไปเผาข้างถนนหน้าบ้านบ้าง หรือเผาที่หลังบ้านบ้าง

เศษสิ่งก่อสร้าง จะนำไปวางข้างถนนหน้าบ้านหรือกองไว้ในบ้านบ้าง

ขวดแก้ว ขวดพลาสติก จะเก็บไว้ขายบ้าง จะนำไปทิ้งบ้าง (ยังไม่มีความรู้เรื่องการซื้อขาย) หรือโยนเข้ากอไผ่ หรือข้างรั้วบ้าน ขึ้นอยู่กับโอกาส

ไม้พิน จะกองรวมกันข้างรั้วหน้าบ้านบ้างหรือกองไว้หลังบ้าน ไม่มีระเบียบ เป็นที่หลบซ่อนของสัตว์มีพิษ เช่น งูและตะขาบ เป็นต้น

มูลสัตว์ แต่ละครอบครัวจะมีเล้าไก่ เป็ด หมู หรือคอกวัวติดกับบ้านเรือน จัมนำออกไปใส่พืชผักเมื่อถึงฤดูกาลหรือไถนา

ในการกำจัดขยะยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนซึ่งแต่ละครอบครัวจะมีวิธีแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์

4.2.4 ระดับชุมชน

การจัดการขยะในแต่ละชุมชนโดยส่วนรวมจะคล้าย ๆ กันคือการพัฒนาเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่นวันแม่ วันปิยมหาราช วันพ่อ โดยผู้นำชุมชน(ผู้ใหญ่บ้าน)จะร่วมกับประชาชนพัฒนาตามถนนหนทางเช่น ตัดต้นไม้ วัชพืช ข้างถนน กวาด และจะเผาขยะตามถนนเป็นส่วนมากการพัฒนาของชุมชนปีละประมาณ 2 - 3 ครั้ง และจะมีกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ออกมาดูแลเป็นระยะตามแต่เห็นสมควร และทางโรงเรียนจะนำนักเรียนออกมาบำเพ็ญประโยชน์เก็บขยะตามที่สาธารณะและควักกระโหลกกระลา บ้างที่เห็นว่าชุมชนสกปรกมาก

4.2.5 ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต.)

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว เคยแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล จัดหาถังขยะแบบยางรถยนต์มาวางไว้ ตามริมถนนเป็นระยะ คนที่มีบ้านอยู่ใกล้เคียงจะนำขยะมูลฝอยมาใส่ลงในถัง เมื่อเต็มแล้วก็ไม่มีใครรับผิดชอบเอาไปกำจัด จนขยะมูลฝอยล้นออกจากถังกองกับพื้นเมื่อคนเดินผ่านไปผ่านมาก็จะโยนสิ่งไม่ต้องการลงไปทำให้กลายเป็นกอง มูลฝอยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คนที่อยู่ใกล้เคียงไม่มีจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดช่วยกัน การแก้ปัญหาเรื่องมูลฝอยตามริมถนนในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวจึงไม่ได้ผลและยังเป็นการเพิ่มมูลฝอยมากขึ้น ในส่วนตลาดสด องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวได้สร้างเตาเผาขยะมูลฝอยทั้งเปียกและแห้งห่างจากอาคารตลาดสดเพียง 15 เมตร แม้ค้ำจะนำขยะไปทิ้งและเผาสิ้นวันจากการเผาขยะสร้างความรำคาญให้คนที่มาซื้อสินค้าและแม่ค้าในตลาด และส่วนที่เผาไหม้ไม่หมดก็จะทับถมกันมากขึ้น ผลสุดท้ายก็เผาไม่ได้ การแก้ปัญหาขยะที่ตลาดสดในชุมชนก็แก้ไม่ได้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวเข้ามาเก็บค่าบำรุงตลาดสดแต่ไม่ได้เข้ามาแก้ไขปัญหาระยะมูลฝอย ปริมาณขยะที่จะจัดเก็บมีมากและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ค้ำจะนำเศษขยะมูลฝอย เศษอาหาร ไปทิ้งที่ลุ่มข้างถนนติดกับ

ตลาดสด ทำให้ที่ลุ่มนั้นกลายเป็นที่ทิ้งขยะมูลฝอยของพ่อค้าแม่ค้าตลาดสดต่อไป เมื่อ นานวันเข้าก็จะส่งกลิ่นรบกวนบ้านใกล้เคียงแถมยังเป็นที่ติดถนนคนสัญจรไปมาเห็นแล้วไม่น่าดู น่ารังเกียจ จะเห็นว่าคนในชุมชนมีนิสัยมักง่ายขาดระเบียบวินัย

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองบัว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 “เพื่อศึกษาแนวทางวิธีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองบัว”

4.3 ปฏิบัติการและสรุปผล

4.3.1 **ขั้นเตรียม** ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เตรียมการไว้ 2 อย่างคือ การเตรียมทีมวิจัยและการเตรียมชุมชน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1) ผลการเตรียมทีมวิจัย

ทีมวิจัย มาจากทุกภาคส่วนในชุมชน องค์การทางศาสนา คือ พระ 1 รูป คือพระครูสุธรรมวงศ์ เจ้าอาวาสวัดศรีอริยวงค์ เจ้าคณะตำบลเมืองบัว องค์การทางการศึกษา ครู 2 คน คือ นายไพจิตร วสันตเสนานนท์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร หัวหน้าโครงการ นายประดิษฐ์ เจริญรัมย์ ครู คศ.2 โรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร (ต่อมาครูท่านนี้มีการกิจเป็นหัวหน้าสำนักงานศูนย์เครือข่าย ไม่มีเวลาร่วมกิจกรรม จึงเปลี่ยนเป็น นายราชัญ อุดมคำ อาจารย์สอนวิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด ซึ่งได้ร่วมกิจกรรมมาตั้งแต่เริ่มต้นแต่ไม่ได้อยู่ในทีมวิจัย เข้ามาแทน องค์ด้านสาธารณสุข คือ อสม. 3 คน เจ้าหน้าที่อนามัย 1 คน คือ นายจิตรกร คำโสม ประธาน อสม.หมู่ 1 นายประยงค์ สุดขารี ประธาน อสม. หมู่ 5 นายประสาร พิรุณ ประธาน อสม.หมู่ 10 นางสุนันทา ชมพู พยาบาลวิชาชีพ ประจำสถานีอนามัยตำบลเมืองบัว องค์การฝ่ายปกครองผู้ใหญ่บ้าน 2 คนคือ นายดำรงค์ พิรุณผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 นายประสิทธิ์ จำปาทิพย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต.) 1 คน คือนายสุดใจ หาพันธุ์

ที่ปรึกษา นางชูศรี เมืองพรหม หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลเมืองบัว นายเสฐียรพงษ์ ศิวินา หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลน้ำอ้อม นายอ่อนสา กองพิธิ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 และกำนันตำบลเมืองบัว นายคมสันต์ขันบุตร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว

ที่ปรึกษาทั้ง 4 ท่านทำหน้าที่เสมือนทีมวิจัยลงพื้นที่กับทีมวิจัยทุกครั้ง จินรู้และเข้าใจกระบวนการด้วยกันทุกขั้นตอน และได้แบ่งบทบาทหน้าที่กันดังนี้

ฝ่ายบริหารโครงการ

การเงิน นายประดิษฐ์ เจริญรัมย์ นายประยงค์ สุดขารี

ประชาสัมพันธ์ / ประสานงาน พระครูสุธรรมวงศ์ นายจิตรกร คำโสม นายประสาร พิรุณ

ปฏิคม / สถานที่ นายสุดใจ หาพันธุ์ นายประสิทธิ์ จำปาทิพย์ นายดำรง พิรุณ

เลขานุการ นางสาวนันทา ชมพู
ฝ่ายวิชาการ

1. นายไพจิตร วสันตเสนานนท์	หัวหน้าโครงการ
2. นายเสฐียรพงษ์ ศิวินา	ที่ปรึกษา
3. นายอ่อนสา กองพิธิ	ที่ปรึกษา
4. นายคมสันต์ ชันบุตร	ที่ปรึกษา
5. นางชุตี เมืองพรหม	ที่ปรึกษา

ทีมวิจัยส่วนมากมีพื้นฐานทางด้านศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเอกสารงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยหัวหน้าโครงการและที่ปรึกษาจัดทำมาให้ พร้อมทั้งประชุมวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันเรียนรู้งานวิจัยร่วมกับชุมชน เพราะไม่มีพื้นฐานงานวิจัยมาก่อน เอกสารในเรื่องการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม เช่น วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม หลักอาชีวอนามัย และงานวิจัยต่าง ๆ จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากการอบรม/สัมมนากิจกรรมทุกกิจกรรม ผลออกมาเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่าย

2) การเตรียมชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

ผลจากการเตรียมชุมชนโดยเริ่มจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อการรับรู้กิจกรรมโครงการ 70 คน ซึ่งแยกประเภทดังนี้

1. ตัวแทนครัวเรือน	48 คน
2. ตัวแทนร้านค้า	12 คน
3. ตัวแทนสถานศึกษา	1 คน
4. ตัวแทนวัด	1 คน
5. ตัวแทนอนามัย	1 คน
6. ตัวแทน อบต.	1 คน
7. ตัวแทน ตลาดสด	1 คน
8. ตัวแทนโบราณสถาน	1 คน
9. ตัวแทนสวนสาธารณะ	1 คน
10. ตัวแทนหนองน้ำในชุมชน	1 คน
11. ตัวแทนถนนในชุมชน	2 คน

ตัวแทนจากฝ่ายต่าง ๆ เข้าใจพยายามจะเรียนรู้ มีความยินดีและเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ได้มีการประชุมชี้แจงวิธีการในการดำเนินกิจกรรมและขอความร่วมมือจากประชาชนทุกให้ความร่วมมือในการออกสำรวจของทีมนักสำรวจ การตอบแบบสอบถาม การรวบรวมในการออกสำรวจข้อมูล ตลอดทั้งร่วมในการทดลองโครงการด้วย

ผลการเตรียมกลุ่มเป้าหมายที่มนักสำรวจ

กลุ่มเป้าหมายที่มนักสำรวจ 30 คน ทีมวิจัยประกาศรับสมัครนักสำรวจระยะมูลฝอยโดยกำหนดหมู่บ้านละ 5 คนไม่จำกัด เพศ อายุ ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ถึง 60 ปี มีคนมาสมัครเกินทางทีมวิจัยคัดเลือกให้เหลือชุมชนละ 5 คนรวมแล้วเป็น 30 คน ให้การฝึกอบรมสัมมนาที่มนักสำรวจ 1 วัน โดยเริ่มให้เรียนรู้ประเภทขยะ แหล่งกำเนิด ผลกระทบจากขยะและแนวการจัดการขยะแต่ละประเภท มีผู้จัดทำเอกสารไว้แล้ว การชั่ง และเส้นทางสุดท้ายของขยะแต่ละประเภท ภาควิชาที่มนักสำรวจออกฝึกภาคสนามตลอดทั้งการคัดแยก ทีมนักสำรวจทั้ง 30 คนเข้าใจและเรียนรู้ พร้อมทั้งจะออกสำรวจภาคสนามต่อไป

กลุ่มเป้าหมายเพื่อการสำรวจขยะในครัวเรือน

กลุ่มเป้าหมายเพื่อรับการสำรวจเก็บข้อมูล/สัมภาษณ์ 300 ครัวเรือน 20 ร้านค้า 8 สถานที่ และหน่วยงาน โดยทีมวิจัยประชาสัมพันธ์หรือกระจายข่าวในชุมชนทุกชุมชนขอความร่วมมือและให้ความสะดวกกับทีมวิจัยและทีมนักสำรวจที่ออกไปตามบ้านเรือนพร้อมทั้งสัมภาษณ์ ใช้เวลาในการสำรวจ 5 วัน ผลจากการสำรวจครั้งนี้ดังแสดงในตารางที่ 4.1

กลุ่มเป้าหมายเพื่อการประชุมกลุ่มย่อย(เวทีประชาคม)

ประชาชนแต่ละกลุ่มซ้ำกันบ้าง ส่วนมากจะพยายามไม่ให้ซ้ำกัน โดยมีเหตุผล คือ ต้องการให้ทุกคนได้แสดงแนวคิดของตนออกมา และเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ได้จากกลุ่มอาสาสมัครในครัวเรือนหมู่บ้านละ 20 คน ต่อครั้ง โดยให้ความรู้เกี่ยวกับขยะในชุมชนที่ทีมนักสำรวจออกไปสำรวจ พร้อมทั้งแนวทางการจัดการที่ถูกหลักวิชาการ ในขณะเดียวกันก็ให้ที่ประชุมเพิ่มข้อมูลที่ได้จากการสำรวจด้วย

กลุ่มเป้าหมายการศึกษาดูงาน 60 คน

ในการศึกษาดูงานนั้นได้กำหนดประชาชนกลุ่มเป้าหมายไว้ 60 คนโดยกำหนดสัดส่วนของตัวแทนต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวแทนครูนักเรียน	10 คน
2. ตัวแทนประชาชน	9 คน
3. ตัวแทน อสมมาตร.	6 คน
4. ตัวแทน อบต.	6 คน
5. ตัวแทนผู้นำชุมชน	6 คน
6. ตัวแทนร้านค้า	6 คน
7. ตัวแทนแม่ค้าตลาดสด	3 คน
8. ทีมวิจัยและที่ปรึกษา	14 คน

ผลการศึกษาดูงาน

บริษัททวงษ์พานิช จำกัด จำกัด

การศึกษาดูงานที่บริษัททวงษ์พานิช จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทคัดแยกขยะเพื่อการพาณิชย์ จำกัด ผู้เข้าชมกิจการและฟังการบรรยายของวิทยากร สรุปได้ดังนี้

1. ได้เห็นและรู้วิธีการคัดแยกประเภทของขยะ
2. ได้เรียนรู้การบริหารจัดการขยะและการคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อเพิ่มมูลค่า
3. ได้เรียนรู้อาชีพใหม่ที่คนมองข้ามและสามารถทำรายได้โดยลงทุนน้อยแต่มั่นคง
4. มีจิตสำนึกตระหนักในการรักษาสິงแวดล้อม มองขยะเป็นของมีค่า

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักธรรมาภิบาล คือ

1. หลักความโปร่งใส
2. หลักการมีส่วนร่วมของจตุรภาคี คือ
 - หน่วยงานของรัฐ
 - องค์กรเอกชน
 - ประชาชน
 - องค์กรทางศาสนา
3. หลักยุติธรรม นิติธรรม
4. หลักความรับผิดชอบ
5. หลักการตรวจสอบได้
6. หลักความคุ้มค่า

ผู้เข้าศึกษาดูงานได้เรียนรู้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
2. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง / NGO
3. ชุมชน / ประชาชน
4. แกนนำ / ผู้นำ
5. อาสาสมัคร / วิทยากรกระบวนการ

โดยทีมที่เข้าไปศึกษาดูงานได้เห็นการคัดแยกขยะของชุมชนในตำบลดอนแก้วตลอดทั้งการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบแบบชุมชนมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วสนับสนุนในเรื่องงบประมาณและบุคลากร

การดูงานสถานที่แหล่งท่องเที่ยว

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครเชียงใหม่และแหล่งท่องเที่ยว ฝ่ายผู้รับผิดชอบจัดป้ายเตือนนักท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกในการทิ้งขยะและเห็นขยะก็อย่าทิ้งดูดยให้ช่วยกันรักษาความสะอาดทั่วไป จัดถังขยะไว้ตามจุดท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ที่สำคัญเทศบาลก็จะใช้ถุงขยะเมื่อเต็มแล้วจะให้เชือกมัดปากถุงขยะจึงไม่กระจาย

กลุ่มเป้าหมายเพื่อการทดลองโครงการหน้าบ้านนำมอง 120 ครั้วเรือน

ทดลองโครงการหน้าบ้านนำมอง

ทดลองนำแนวทางการกำจัดมูลฝอยไปใช้ในชุมชนตามกลุ่มเป้าหมายแต่ละระดับ ที่ครอบคลุมในชุมชนบ้านเมืองบัว ที่ร้านค้าในชุมชนบ้านเมืองบัว ที่ตลาดสดบ้านเมืองบัวและที่ถนนภายในบ้านเมืองบัว ที่สวนสาธารณะดอนกู่ และโบราณสถานดอนกู่และโรงเรียน วัด ทุกระดับใช้เวลาในการทดลอง 10 สัปดาห์ ประชุมติดตามผล 2 สัปดาห์/ครั้งจำนวน 5 ครั้งสรุปผลการศึกษาดังนี้

4.3.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

1) ผลการสำรวจประเภทปริมาณแหล่งและผลกระทบขยะในชุมชน

การสำรวจเพื่อให้รู้สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ว่า แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยอยู่ที่ไหนใครเป็นผู้ผลิตมีขยะมูลฝอย ประเภทใด มีปริมาณเท่าไรและมีผลกระทบต่อประชากรในชุมชนอย่างไรชุมชน จะจัดการกับขยะมูลฝอยอย่างไรในอดีตและจะดำเนินการจัดการอย่างไรในปัจจุบันและอนาคต

ผลการสำรวจประเภท ปริมาณ แหล่ง ผลกระทบและการจัดการขยะก่อนการวิจัยและนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาขยะและผลกระทบเพื่อหาสาเหตุการเกิดขึ้นและค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาจนได้ทางเลือกที่จะนำมาพัฒนาเป็นโครงการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์จากบุคลากรทุกภาคส่วนในสังคมชุมชนเมืองบัว (แสดงในตารางที่ 4.4-4.5)

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำผลจากการสำรวจ ประเภท ปริมาณ แหล่งและผลกระทบของขยะ การนำผลการประชุมกลุ่มย่อย และผลจากการสอบถาม/สัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล หาสาเหตุการเกิดขึ้นของขยะมูลฝอย แหล่ง /ประเภท /ปริมาณ / การจัดการมูลฝอยที่ผ่านมา ผลกระทบต่อคนในชุมชนและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างได้ผลและเหมาะสม พอสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาขยะในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสม

สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ปัญหา	ทางเลือก/วิธีการ
1.พลาสติก กระดาษ ไม้กิ่งไม้ เศษคอนกรีต ใช้แล้วเกลื่อน กลาดอยู่ริมถนน	1. ปลุกจิตสำนึก ให้มีความตระหนักถึงปัญหา 2. นำไปสอนเด็กที่โรงเรียนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ 3. ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชน	1. ประชาสัมพันธ์ - เสี่ยงตามสาย - เอกสารแผ่นพับ - ป้ายเชิญชวน - เติมนรณรงค์ - ศึกษาดูงาน
2. ขวด ,แก้ว โลหะ ขวดพลาสติก กระป๋องเครื่องดื่ม กล่องกระดาษ กระดาษ	1. คัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้อีก 2. เก็บรวบรวมไว้ขายให้คนรับซื้อของเก่า 3. จัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล 4. สอนเด็กให้มีระเบียบวินัยและ	2. สร้างหลักสูตรท้องถิ่น ด้านสิ่งแวดล้อม นำไปสอนนักเรียน 3. ประกวดหมู่บ้านน่าอยู่ 4. วางกฎระเบียบแนว

	ความรับผิดชอบ	ปฏิบัติร่วมกัน
3. การเผาขยะ ริมถนนหน้าบ้าน	5. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย	5. ตั้งธนาคารขยะในชุมชน
การโยนเศษหญ้า กิ่งไม้หรือขยะ	1. ประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกัน	6. ให้มีเตาเผาขยะที่ถูก
อย่างอื่นออกมานอกบ้าน	2. ชุมชนควรวางระเบียบข้อปฏิบัติร่วมกันในเรื่องขยะมูลฝอย	สุลักษณะทุกชุมชน
4. การปลูกต้นไม้ริมถนน	1. กำจัดส่วนที่ยื่นออกมานอกถนน	7. ให้มีหน่วยงานรับผิดชอบ
สาธารณะ	2. ล้อมรั้วภายในที่ของตนเองกรณีรั้วติดถนน	ขยะมูลฝอยอบรม
5. การนำขยะมูลฝอยจากบ้าน	1. ให้ความรู้ โดยการ อบรมสัมมนา	สัมมนาการทำน้ำหมักชีว
เรือนของตนไปทิ้งตามริมถนน	หรือทำเอกสารแผ่นพับแจกหรือ	ภาพและปฎิหมักชีวภาพ
และที่สาธารณะ	ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย และป้าย	8. ตั้งกลุ่มยุวชนอาสา
	เชิญชวน	สมัครรักษาสีสิ่งแวดล้อม
	2. สร้างแรงจูงใจให้ช่วยกันรักษาความ	9. กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ
	สะอาดชุมชนของตนเอง	รีไซเคิล
	3. แบ่งเขตเพื่อรับผิดชอบ	10. กิจกรรมวันสำคัญร่วมกันพัฒนา

จากตารางที่ 4. 5 สรุปได้แนวทางเลือกหรือวิธีการ ดังนี้

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาขยะมูลฝอย สาเหตุการเกิดขยะมูลฝอยในที่สาธารณะและศึกษาแนวทางการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนการศึกษาดูงาน หาทงเลือกที่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้ดี และคิดวิธีการจัดการกับขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านเมืองบัวอย่างมีส่วนร่วมและเหมาะสมแบบยั่งยืน ดังนี้

1. โครงการประชาสัมพันธ์
2. โครงการหน้าบ้านนำมอง
3. โครงการยุวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม
4. โครงการธนาคารขยะรีไซเคิล
5. โครงการหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “ชุมชนสะอาดน่าอยู่”
6. โครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล

โครงการประชาสัมพันธ์เป็นตัวขับเคลื่อนงานโครงการต่างให้ไปสู่จุดหมาย โครงการหน้าบ้านนำมอง เน้นกิจกรรมการจัดการขยะในครัวเรือน โครงการยุวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมจุดประสงค์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนและเยาวชนให้เป็นคนมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบต่อสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน โครงการธนาคารขยะรีไซเคิล เพื่อให้นักเรียนและชุมชนเห็นคุณค่าของขยะแต่ละประเภททั้งเป็นการสร้างรายได้ระหว่างเรียน ผลทำให้ปริมาณขยะในชุมชนลดลง โครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล เพื่อปลูกจิตสำนึกประชาชนในชุมชนให้ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม โครงการ

สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา ปลุกฝังจิตสำนึกตั้งแต่อนุบาลขึ้นไปถึงมัธยมศึกษา

3) สรุปแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเมืองบัว

1. โครงการประชาสัมพันธ์

โครงการประชาสัมพันธ์เป็นโครงการที่มีความสำคัญที่ขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ให้บรรลุจุดประสงค์ โดยเริ่มโครงการภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลและได้ทางเลือกแล้ว ดังนี้

กิจกรรมจุลสารแผ่นพับ กิจกรรมเสียงตามสาย /เสียงเพลง/วิทยุชุมชน กิจกรรมป้ายคำขวัญ เชิญชวนรักษาความสะอาดกิจกรรมเดินรณรงค์เชิญชวนรักษาความสะอาดกิจกรรม อบรม/ ศึกษาดูงาน

กิจกรรมจุลสารแผ่นพับ จัดทำ จำนวน 7 ฉบับ ละคร 500 แผ่น แจกประชาชนในชุมชนเดือนละ 1 ฉบับ ได้รับการสะท้อนกลับจากชุมชนในรูปการให้ความร่วมมือในการจัดการขยะเป็นอย่างดี และร่วมมือในการพัฒนา

กิจกรรมเสียงตามสาย ชุมชนเมืองบัวมีหอกระจายข่าวทุกชุมชนและได้จัดทำปฏิทินการใช้หอกระจายข่าว คือ วันอาทิตย์ หอกระจายข่าว หมู่ 1 วันจันทร์ หมู่ 2 วันอังคาร หมู่ 5 วันพุธ หมู่ 6 วันพฤหัสบดี หมู่ 10 วันศุกร์ หมู่ 11 วันเสาร์ หอกระจายข่าววัดศรีอริยวงศ์ ทุกครั้งก่อนจะประชาสัมพันธ์ จะต้องเปิดเพลงเกี่ยวกับการจัดการขยะ ก่อนทุกครั้ง วิทยุชุมชนจะออกอากาศทุกวัน ช่วงเวลา 08.00 – 08.30 น ประเมินผลจากการให้ความร่วมมือของคนในชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว นำป้ายเก่ามาทาสีใหม่มาเขียนประกาศเชิญชวนช่วยกันรักษาความสะอาดและรณรงค์การใช้ตะกร้าไปซื้อของที่ตลาดแทนถุงพลาสติก

2. โครงการหน้าบ้านนำมอง

ภายหลังจัดเวทีประชาคมยกสภาพปัญหาขยะในชุมชนเป็นตัวตั้งเวทีประชาคมได้ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยในชุมชนและศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย ในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วเห็นว่าขยะในครัวเรือนเป็นปัญหาหลักที่ก่อให้เกิดขยะในชุมชน ซึ่งควรได้รับการปลุกจิตสำนึกให้เป็นคนมีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบและช่วยกันรักษาสีสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง จึงควรนำโครงการหน้าบ้านนำมองเข้าไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย ในชุมชน จำนวน 120 ครัวเรือน ตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. ประชุมชี้แจงแนวทางหลักเกณฑ์การทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย
2. กำหนดระยะเวลาในการทดลอง
3. กำหนดคณะกรรมการประเมินผลและระยะเวลาเก็บข้อมูล

4. กรรมการหมู่ละ 4 คนออกตรวจบ้านเป้าหมาย 2 สัปดาห์ / ครั้งแล้วประเมินถ้าผ่านเกณฑ์ให้นำธงสีเขียวหรือฟ้าไปติดให้ ถ้าไม่ผ่านนำธงสีแดงไปติดให้ อีก 3 วันไปประเมินอีกถ้าผ่านเปลี่ยนธงใหม่ให้

5. อบรมสัมมนากลุ่มเป้าหมายก่อนการทดลองเพื่อให้รู้จักการนำขยะไปแปรสภาพหรือนำกลับมาใช้อีก ดังนี้

การเตรียมการก่อนการทดลอง

กลุ่มเป้าหมาย

หมู่ที่ 1 จำนวน 20 คน

หมู่ที่ 6 จำนวน 20 คน

หมู่ที่ 5 จำนวน 20 คน

หมู่ที่ 2 จำนวน 20 คน

หมู่ที่ 10 จำนวน 20 คน

หมู่ที่ 11 จำนวน 20 คน

รวมประชาชนกลุ่มเป้าหมาย 120 คน

สรุปผลหลักเกณฑ์โครงการหน้าบ้านนำมอง

ขั้นปฏิบัติการทดลอง

โจทย์สำหรับการจัดกิจกรรม

1. “บ้านนำมอง” ควรมีลักษณะอย่างไร
2. ใครควรที่จะเป็นผู้ “ประเมิน”
3. จะ “ประเมิน” เมื่อใด
4. จะตัดสินอย่างไร “เกณฑ์การประเมิน”

“บ้านนำมอง” ควรมีลักษณะ 4 น้า

1. หน้าบ้านนำมอง
2. รั้วนำมอง
3. ตุ่มน้ำนำมอง
4. ถังขยะนำมอง

จะให้ใครเป็นผู้ “ประเมิน”

ผู้นำชุมชน อสม. กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
เราจะ “ประเมิน” เมื่อใด

2 สัปดาห์ต่อครั้ง

เราจะ “ตัดสิน” (ประเมิน) อย่างไร

ผ่าน ธงเขียว ไม่ผ่าน ธงแดง

*** ประกาศผลการตัดสินทางหอกระจายข่าว

ระหว่างการทำทดลองกิจกรรมโครงการได้มอบภาระในการแยกขยะในครัวเรือน ๓ ละ 3 ใบ โดยกำหนดให้ใส่ขยะมูลฝอยแต่ละประเภท คือ ขยะเปียก ขยะแห้งและขยะรีไซเคิล ทุกวันเสาร์จะมีทีมงานเข้าไปสำรวจและบันทึกผลตลอด 10 สัปดาห์

สำหรับขยะเปียกได้แจกกากน้ำตาลครวเรือนละ 1 กิโลกรัมเพื่อนำไปหมักเป็นน้ำหมักชีวภาพ ไปหมักน้ำไปทำปุ๋ยหมัก และนำเศษวัสดุรีไซเคิลประดิษฐ์เป็นของใช้ ประดับตกแต่ง นำมาจัดแสดงในวันสรุปผลการทดลอง ต่อไป

3. โครงการเยาวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม

เยาวชนเป็นวัยที่กำลังรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่สังคมผู้ใหญ่ประพาดพิงกันในปัจจุบันจะคอยซึมซับเข้าไปในความรู้สึกของเยาวชน ปรับเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมและพัฒนาเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน การพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนมีคุณภาพหรือด้อยคุณภาพขึ้นอยู่กับ กิจกรรมที่ผู้ใหญ่จัดให้เขา ถ้าสังคมต้องการให้เยาวชนเรียนรู้การช่วยเหลือสังคมของตนเอง ผู้ใหญ่ควรจัดกิจกรรมให้เยาวชนได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันกับผู้ใหญ่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงจัดตั้งโครงการนี้ขึ้นมา โดยมี วัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อให้เยาวชนได้รวมกลุ่มอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง
2. เพื่อปลูกจิตสำนึกเยาวชนให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบมีระเบียบวินัย เสียสละ และกตัญญูรักท้องถิ่น และพัฒนาชุมชนของตนเอง

วิธีการดำเนินงาน

1. รับสมัครเยาวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม ระดับช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 60 คน
2. อบรมเยาวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม 1 คน 2 วัน และไปศึกษาดูงาน (สนับสนุนงบประมาณจาก อบต.เมืองบัว 20,000 บาท ทุกปี)
3. สมาชิกเยาวชนคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกิจกรรม

1) กิจกรรมวันรักษ์ความสะอาดของชุมชน

เยาวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมออกปฏิบัติกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสิ่งแวดล้อมไทย วันสิ่งแวดล้อมโลก วันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญของชาติ กิจกรรมคือ เก็บขยะในที่สาธารณะ ถนนในชุมชน วัด หนองน้ำ ปลูกต้นไม้ ลอกวัชพืชในหนองน้ำ เป็นต้น

2) กิจกรรมวันหยุดช่วยกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

คณะเยาวชนจะออกปฏิบัติกิจกรรมเดือนละ 2 ครั้ง โดยส่วนมากจะดูแลและทำความสะอาดที่สาธารณะตามเส้นทางสายหลักในชุมชน

3) แบ่งกลุ่มย่อยสมาชิกเยาวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมรับผิดชอบเฉพาะในชุมชนของตนเองทุกสัปดาห์(วันเสาร์ อาทิตย์)

ผลที่ได้รับ ชุมชนมีความรับผิดชอบมีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกในการรักษาสีสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง และรักษาความสะอาดในครัวเรือนของตนเองได้ และออกปฏิบัติกิจกรรมเดือนละ 2 ครั้ง ในวันพฤหัสบดี สัปดาห์ที่ 2 และ 4 ของเดือน

4. โครงการธนาคารขยะรีไซเคิล

กลุ่มเป้าหมายของโครงการ คือ นักเรียนโรงเรียนเมืองบัววิทยาการ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว การปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของเด็ก ทำได้ง่ายและหวังผลได้มากกว่าผู้ใหญ่ ยิ่งกว่านั้นนักเรียนยังเป็นตัวเชื่อมโยงกระตุ้นผู้ปกครอง ซึ่งก็คือชาวชุมชนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อีกด้วย

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินการจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว จำนวน 20,000 บาท เครื่องเรือน และค่าดำเนินการ เปิดกิจการ วันที่ 7 มกราคม 2548 มีคณะกรรมการดำเนินงาน 15 คน มีครูที่ปรึกษา 5 คน มีสมาชิก 301 คน และมีทุนหมุนเวียนในธนาคาร 8,500 บาท

ได้รับความสนใจจากหลายหน่วยงาน

ภาพที่ 4.15 ขบวนผ้าป่าขยะรีไซเคิล

และโรงเรียนต่าง ๆ ในตำบลเมืองบัวเข้ามาเรียนรู้เพื่อนำไปดำเนินการเป็นประจำ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

1. สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว ร้านค้า ตลาดสด ในการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก นำไปประดิษฐ์เป็นของใช้ ของประดับ และของตกแต่ง นำไปทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก

2. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและแรงจูงใจให้นักเรียน โรงเรียนเมืองบัววิทยาการ เกิดความตระหนักและมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนด้วยการร่วมโครงการธนาคารขยะ

3. ช่วยให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนจากการขายขยะรีไซเคิล ให้กับธนาคารขยะ

4. ให้นักเรียนโรงเรียนเมืองบัววิทยาการเป็นผู้กระตุ้น ให้ผู้ปกครองปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมมาให้ความร่วมมือในการแยกขยะรีไซเคิลในครัวเรือน

5. ลดปริมาณขยะในชุมชน รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากปัญหาขยะ

โครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิลให้กับวัด

ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนนำขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ อีก นำมาถวายให้กับหลวงพ่ที่วัด ในรูปของผ้าป่าขยะ โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการ ทั้งกิจกรรม ทั้งเงินที่ได้จากการจัดกิจกรรม การบริหารจัดการงบประมาณถึงแม้ว่ามันจะน้อยแต่ก็ปลูกกระแสให้ชุมชนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง ดำเนินกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี แต่สำหรับกระบวนแห่ผ้าป่าขยะรับบริจาครอบหมู่บ้านจะจัดปีละ 2 ครั้ง วันไหนนั้นแล้วแต่ความเหมาะสม

ทางชุมชนเมืองบัวได้จัดกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 23 กรกฎาคม 2548 ได้รับการตอบรับจากชุมชน คือผู้เข้าร่วมกระบวนประมาณ 400 คน นำขยะไปขายได้เงิน 4,200 บาทและนำเงินไปตั้งเป็นกองทุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองบัว ขึ้นโดยมีวัดอุประสงค์ช่วยเหลือชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการจัดกิจกรรมโครงการ

ประชาชนให้ความสนใจออกมาร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก มีทั้งครู นักเรียน หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายปกครอง สาธารณสุข พระภิกษุสามเณร ร่วมกันนำขยะรีไซเคิลมาบริจาคเป็นจำนวนมาก คณะกรรมการจัดงานได้นำเงินที่ได้ไปจัดตั้งกองทุน “สิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองบัว” โดยมีวัดอุประสงค์นำไปพัฒนาชุมชนต่อไป

สรุปผลการจัดทำผ้าป่าขยะรีไซเคิล

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยแห่กระบวนรอบหมู่บ้าน ประมาณ 500 คน
2. ประชาชนนำขยะมาบริจาคคิดเป็นเงิน 4,250 บาท
3. จัดตั้งกองทุน “ พัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองบัว” และคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยมีวัดอุประสงค์ คือพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและช่วยเหลือสังคม

โครงการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “ ชุมชนสะอาดน่าอยู่ ”

การนำกิจกรรมที่กล่าวมาไปสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนเยาวชน เขาจะเป็นคนที่มีคุณภาพ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นลูกศิษย์ที่ดีของครู เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติต่อไป

โดยนำกิจกรรมทั้งหลายที่ได้จากการทดลอง นำมาเป็นกิจกรรมของหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป (อยู่ระหว่างดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น)

กิจกรรมของหลักสูตร

1. กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล (วัดศรีอริยวงศ์)
2. กิจกรรมกลุ่มปฎิบัติทักษะชีวิต

3. กิจกรรมอนุรักษ์ความสะอาด
4. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนและที่สาธารณะ
5. กิจกรรม 1 กิโลกรัม 1 ถุง 1 บาท (รับซื้อถุงพลาสติก กิโลกรัมละ 1 บาท)
6. รับซื้อขยะรีไซเคิลจากนักเรียนและประชาชนพร้อมนำไปขาย
7. กิจกรรมอาคาร-ห้องเรียน นำเรียนนำมามอง
8. กิจกรรมประดิษฐ์เศษวัสดุเป็นของเล่น ของใช้ ของประดับตกแต่ง

(อยู่ระหว่างร่างหลักสูตรท้องถิ่นแต่ได้นำกิจกรรมเข้าไปทดลองใช้แล้วในโรงเรียนเมืองบัววิทยาการ)
ได้รับการสนองตอบจากครู และนักเรียน และทางองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งให้ทางโรงเรียนภายใน
ตำบลจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ชุมชนสะอาดน่าอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนในตำบลไป
แล้ว

จากกระบวนการปฏิบัติงานการมีส่วนร่วมนำไปสู่หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านเมืองบัว ซึ่งวิธี
ดำเนินการได้นำมาสรุปเป็นหลักการ ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน (ร่วมคิด)

ประกอบด้วยการรับรู้และความเข้าใจสภาพปัญหา
ผลกระทบ พร้อมเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน
แผนในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ และ
ร่วมวางแผนกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญห
ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (กิจกรรมที่ 1 – 6)
ในวิธีการดำเนินงาน

ภาพที่ 4.17 การวางแผนงานร่วมกัน

ขั้นที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ / ดำเนินการ (ร่วมทำ)

ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ อันจะส่งผล
ในพื้นที่นั้น ๆ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน (กิจกรรมที่ 7-8)

ขั้นที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ (ร่วมรับผล)

กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรผลประโยชน์ เนื่องจากโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อประชาชน และสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการต่าง ๆ หรือผลจากการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (ร่วมตรวจสอบ)

การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะติดตามประเมินผลของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ว่าผลการดำเนินการประสบผลสำเร็จหรือมีปัญหาอุปสรรคใดบ้างและมีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะดำเนินต่อหรือไม่ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการคัดเกณฑ์ในการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ซึ่งผลการประเมินนี้กลายเป็นปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป (กิจกรรมที่ 9 - 10)

จากข้อมูลการสำรวจแหล่ง ประเภท ปริมาณ ผลกระทบและการแก้ปัญหาที่ผ่านมาของชุมชนเมืองบัว โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 300 หลังคาเรือน 20 ร้านค้า ตลาดสดและสถานที่ที่ก่อเกิดของขยะ 8 แห่ง ดังบทสรุปกิจกรรม 3.3, 3.4 การศึกษาดูงาน ในบทที่ 3

สรุปผลการทดลองโครงการเพื่อแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเมืองบัว

สรุปผลการทดลองโครงการหน้าบ้านนำมอง

เป็นโครงการที่เน้นถึงการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ผลการทดลอง 120 ครัวเรือน ทั้ง 6 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

- สัปดาห์แรกในการทดลองทางโครงการได้กำหนดว่า ขยะประเภทเศษอาหารให้นำไปหมักในกากน้ำตาลให้เป็นน้ำหมักชีวภาพ ตลอด 10 สัปดาห์ ให้นำขยะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ให้นำไปขาย หรือนำไปประดิษฐ์เป็นของใช้ของประดับตกแต่งและของเล่นได้หรือนำไปถวายพระเป็นผ้าป่าขยะได้ หรือจะให้ลูกหลานนำไปฝากธนาคารขยะที่โรงเรียนก็ได้ให้เก็บไว้อีกถุงหนึ่ง สำหรับขยะทั่วไป เช่นถุงพลาสติก ถุงมาม่า ถุงขนม หรือขยะอันตรายให้เก็บไว้อีกถุงหนึ่ง พอถึงวันเสาร์จะมีพนักงานมาตรวจและชั่งน้ำหนักก่อนแล้วจึงมอบให้เจ้าของบ้านนำไปกำจัดด้วยวิธีฝังกลบ และวิธีเผา ตามความเหมาะสม แต่เจ้าของบ้านยังไม่เข้าใจ นำขยะที่คัดแยกไว้นำไปกำจัดก่อน ดังนั้นจึงให้ทีมงานวิจัยเข้าไปแนะนำอีกครั้ง

- การตรวจให้คะแนนของกรรมการจะมีปัญหาเพราะยังไม่เข้าใจเกณฑ์การให้คะแนนที่ทีมงานวิจัยต้องเข้าไปช่วยเหลือ

- การให้ธงแดง เขียวมีผลทางด้านสังคมเป็นอย่างมากเพราะทุกคนทราบว่า ธงแดงหมายถึงไม่ผ่าน ธงเขียว ผ่าน ทุกครัวเรือนไม่ต้องการธงแดงจึงช่วยกันทั้งครอบครัวทำให้บ้านเรือนสะอาดขึ้น

- ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายได้สร้างเครือข่ายไปยังครัวเรือนอื่นได้มากบ้างน้อยบ้างตามศักยภาพของตน ทำให้ทุกครัวเรือนจัดการขยะในครัวเรือนของตนเองอย่างดี

ดังนั้น โครงการนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในชุมชนเมืองบัวแต่ทั้งนี้ชุมชนเองควรแข่งขันกันในระดับหมู่บ้านระดับตำบลจะทำให้ประชาชนตื่นตัวอยู่เสมอ

(ดังแสดงใน ตารางที่ 4.3- 4.5)

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละข้อมูลคุณลักษณะทางประชากรที่เข้าร่วมโครงการฯ

คุณลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	39	32.5
หญิง	81	67.5
อายุ		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 29 ปี	4	3.3
30-35 ปี	14	117.0
36-40 ปี	24	20.0
41-50 ปี	46	38.3
51 ปีขึ้นไป	32	26.7
$\bar{X} = 44.8$ ปี S.D.= 9.0 ปี min. = 28 ปี max. = 72 ปี		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	100	83.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	8.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	7	5.8
ปวช./ปวส.	3	2.5
สถานภาพสมรส		
โสด	6	5.0
คู่	109	90.8
หม้าย/หย่าร้าง	3	2.5
แยกกันอยู่	2	1.7
อาชีพ		
ทำนา	109	90.8
ค้าขาย/รับจ้าง	8	6.7

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

คุณลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ อื่นๆ (ระบุ).....	3	2.5
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1,999 บาท	57	47.5
2,000-3,000 บาท	49	40.5
3,001-4,000 บาท	6	5.0
4,001-5,000 บาท	5	4.2
5,001 ขึ้นไป	3	2.5
$\bar{X}$ = 2143.3 บาท S.D.= 1608.7 บาท min. = 500 บาท max. = 12000 บาท		
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1-3 คน	40	33.3
4-6 คน	73	60.8
6 คนขึ้นไป	7	5.8
$\bar{X}$ = 4.0 คน S.D.= 1.42 คน min. = 1 คน max. = 9 คน		

จากตาราง 4.7 พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5 อายุระหว่าง 41 ถึง 50 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 อายุเฉลี่ย 44.8 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 สถานภาพสมรสคู่ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 90.8 อาชีพทำนา จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 90.8 รายได้ต่ำกว่า 1,999 บาท จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5

หน้าบ้านน้ามอง

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของหลังคาเรือนที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามโครงการหน้าบ้านน่ามอง โดยรวมเป็นรายหมู่บ้าน

หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯ	ผลการประเมินครั้งที่					ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.
	1	2	3	4	5			
1. บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 1	14 (70)	20 (100)	20 (100)	19 (95)	18 (90)	90	18.20	2.48
2. บ้านส้มโฮง หมู่ที่ 2	15 (75)	16 (80)	14 (70)	19 (95)	19 (95)	83	16.60	2.30
3. บ้านคุ้มทุ่ง หมู่ที่ 5	10 (50)	10 (50)	19 (95)	15 (75)	16 (80)	70	14.00	3.93
4. บ้านคุ้มสีก หมู่ที่ 6	7 (35)	10 (50)	10 (50)	11 (55)	11 (55)	49	9.80	1.64
5. บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 10	17 (85)	9 (45)	2 (60)	13 (65)	14 (70)	55	13.00	2.91
6. บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 11	11 (55)	20 (100)	19 (95)	19 (95)	18 (90)	87	17.40	3.64

$\bar{X} = 14.83$ S.D. = 3.17 min = 9.80 max = 18.20

จากตารางที่ 4.8 พบว่า หลังคาเรือนที่เข้าร่วมโครงการผ่านเกณฑ์ประเมินเป็นรายหมู่บ้านเฉลี่ย 20 หลังคาเรือน

เมื่อพิจารณาเป็นรายหมู่บ้านพบว่า บ้านเมืองบัวหมู่ที่ 1 ผ่านเกณฑ์ประเมินมากที่สุด เฉลี่ย 18 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา ได้แก่ บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 11 เฉลี่ย 17 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 87 และบ้านส้มโฮง หมู่ที่ 2 เฉลี่ย 16 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 83 เป็นที่น่าสังเกตว่าหมู่บ้านที่มีจำนวนหลังคาเรือนผ่านเกณฑ์ประเมินน้อยที่สุดได้แก่ บ้านคุ้มสีก หมู่ที่ 6 เฉลี่ย 7 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 35

ตุ่มน้ำฝน

ถังน้ำหมักจากเศษอาหารในครัวเรือน

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของหลังคาเรือนที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามโครงการหมู่บ้าน นามอง จำแนกตามจำนวนครั้งที่ประเมิน

หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯ	ผลการประเมินครั้งที่				
	1	2	3	4	5
2. บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 1	14 (70)	20 (100)	20 (100)	19 (95)	18 (90)
2. บ้านส้มโฮง หมู่ที่ 2	15 (75)	16 (80)	14 (70)	19 (95)	19 (95)
3. บ้านคุ้มทุ่ง หมู่ที่ 5	10 (50)	10 (50)	19 (95)	15 (75)	16 (80)
4. บ้านคุ้มสีก หมู่ที่ 6	7 (35)	10 (50)	10 (50)	11 (55)	11 (55)
5. บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 10	17 (85)	9 (45)	12 (60)	13 (65)	14 (70)
6. บ้านเมืองบัว หมู่ที่ 11	11 (55)	20 (100)	19 (45)	19 (95)	18 (90)
$\bar{X}$	12.33	14.60	15.47	16.00	16.00
ร้อยละ	61.65	73.00	78.35	80	80
$\bar{X} = 14.90 \quad S.D. = 1.55 \quad \min = 12.33 \quad \max = 16.00$					

จากตารางที่ 4.9 พบว่า หลังคาเรือนที่เข้าร่วมโครงการผ่านเกณฑ์ประเมินเป็นรายครั้ง เฉลี่ย 20 หลังคาเรือนเมื่อพิจารณาเป็นรายครั้งพบว่า ครั้งที่ 4 และครั้งที่ 5 มีหลังคาเรือนผ่านเกณฑ์การประเมินมากที่สุด เฉลี่ย 16 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมา ได้แก่ ครั้งที่ 3 มีจำนวนหลังคาเรือนผ่านเกณฑ์การประเมิน เฉลี่ย 15 หลังคาเรือน และเป็นที่น่าสนใจว่า ครั้งที่ 1 มีจำนวนหลังคาเรือนผ่านเกณฑ์การประเมินน้อยที่สุด เฉลี่ย 12 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 62

ผลการทดลองสรุปได้ดังนี้

1. หน้าบ้านนามอง ตามหลักเกณฑ์หน้าบ้านหลังบ้านภายในบ้านจะต้องสะอาดไม่มีสิ่งกีดขวางหน้าบ้าน มีป้ายชื่อเจ้าของบ้าน ข้างถนนหน้าบ้านยกกรองให้น้ำไหลได้สะดวก อยู่ในระดับดีมาก

ร้อยละ 85 ระดับปานกลาง ร้อยละ 12 ระดับปรับปรุง ร้อยละ 3 สาเหตุบริเวณบ้านคับแคบและยากต่อการปรับปรุง แต่ก็พยายามทำให้ได้ตามเกณฑ์ต่อไป

2. รั้วบ้านหน้ามอง กลุ่มเป้าหมายบางหลังคามีฐานะความเป็นอยู่ระดับดี ปานกลาง และฐานะยากจนการจะทำรั้วบ้านให้เป็นแบบเดียวกันนั้นยาก ดังนั้นเกณฑ์จึงกำหนดให้มีรั้วบ้าน ตามความเหมาะสมกับตนเอง ทั้งนี้ให้สะอาด มีไม้ประดับ จะเป็นไม้ดอกไม้ประดับหรือพืชผักกินได้ตามรั้วบ้านก็ได้ ขอให้เป็นระเบียบสวยงาม อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 90 ระดับปานกลาง ร้อยละ ระดับปรับปรุง ร้อยละ 3 สาเหตุบริเวณบ้านคับแคบ

ถึงชยะเป็ยกและชยะแ่งในครัวเรือน

3. ถึงชยะหน้ามอง เกณฑ์การทดลองจะต้องมีการแยกถึงชยะเป็ยก ถึงชยะแ่ง และถึงชยะรีไซเคิล พร้อมทั้งการกำจัดชยะประเภทต่าง ๆ ในครัวเรือนของตนได้ ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยการฝังกลบหรือการเผา ส่วนชยะรีไซเคิล จัดเก็บให้ลูกหลานเอาไปขายให้อณาการชยะที่โรงเรียนหรือเอาไปบริจาคให้กับทางวัด อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 100

4. ตุ่มน้ำหน้ามอง ตุ่มน้ำเป็นแหล่งกำเนิดลูกน้ำ ยุงลาย และนำมาซึ่งโรคไข้เลือดออก ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีฝาปิดตุ่มน้ำ หรือผ้าตาครอบไว้ไม่ให้มีลูกน้ำลงไปวางไข่ได้ อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 100 ในปี 2547 ตำบลเมืองบัวไม่มีใครป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกเลย

การจัดการชยะประเภทเศษอาหารหรือวัตถุเศษเหลือจากการประกอบอาหาร ที่มิจัยได้แจกกากน้ำตาลให้ครัวเรือนละ 1 กิโลกรัมเพื่อหมักเป็นน้ำหมักชีวภาพเพื่อทำปุ๋ยหมักต่อไป

ภาพที่ 4.27 ชยะประเภทย่อยสลายได้นำไปเก็บไว้หมักแล้วกลบเป็นปุ๋ยหมัก

2. โครงการประชาสัมพันธ์ เป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมอื่น ๆ ไปสู่เป้าหมาย กิจกรรมมีความเหมาะสมดีแล้วต้องขอให้ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ผลการจัดกิจกรรมโครงการ

ได้รับการตอบรับจากชุมชนด้วยดีมองจากการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของตนและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เป็นต้นว่า การพัฒนาหมู่บ้าน การร่วม กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล การให้บุตรหลานนำขยะไปขายให้กับธนาคารขยะรีไซเคิลที่ โรงเรียน และอื่น อีกมากมาย

3. โครงการยุวชนอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม โครงการนี้เยาวชนระดับประถมจะปฏิบัติกิจกรรมได้ดี ถ้ามีงบประมาณสนับสนุนให้กำลังใจยุวชนจะทำให้มีกำลังใจและสร้างจิตสำนึกตระหนักให้เขาได้เป็นอย่างดีต้องคัดสรรส่วนท้องถิ่นหรือชุมชนควรจัดสรรงบประมาณให้กับยุวชนด้วย เมื่อเวลาออกปฏิบัติกิจกรรมจะได้มีกำลังใจในการทำงานบ้าง

ผลการจัดกิจกรรมโครงการ

ตามที่สาธารณะจะไม่มีผู้รับผิดชอบจัดการขยะ ยุวชนอาสาพัฒนาจะช่วยกันดูแลตามเส้นทางสถานที่ที่เขารับผิดชอบ ทำให้สถานที่ต่าง ๆ สะอาดปราศจากขยะ บ้านเมืองน่ามอง ภูมิทัศน์สวยงาม เป็นที่เจริญตาแก่ผู้พบเห็น

4. โครงการธนาคารขยะรีไซเคิล กำหนดให้สร้างขึ้นในสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของเยาวชนให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อ ระเบียบวินัย และการเสียสละ ความสามัคคี ได้เป็นอย่างดี และเป็นการสร้างรายได้ระหว่างเรียน ฝึกเป็นคนประหยัด ด้วย ถ้าชุมชนจะจัดกิจกรรมเองควรเปลี่ยนไปเป็นศูนย์รวบรวมขยะรีไซเคิลชุมชน

ผลการจัดกิจกรรมโครงการ

ธนาคารขยะรีไซเคิลเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้หลายวิชา เช่นวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สาระศิลปะ สาระภาษาไทย เป็นต้น นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนด้วย ส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม มากขึ้น

5. กิจกรรมทอดผ้าขยะรีไซเคิล เป็นปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนช่วยกันรักษาสีสิ่งแวดล้อมในชุมชนและเห็นคุณค่าของขยะมูลฝอย ตลอดทั้งช่วยกันสร้างสังคมให้น่าอยู่อีกด้วย

ผลการจัดกิจกรรมโครงการ

ประชาชนให้ความสนใจออกมาร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก มีทั้งครู นักเรียน หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายปกครอง สาธารณสุข พระภิกษุสามเณร ร่วมกันนำขยะรีไซเคิลมาบริจาค

เป็นจำนวนมาก คณะกรรมการจัดงานได้นำเงินที่ได้ไปจัดตั้งกองทุน “สิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองบัว” โดยมีวัตถุประสงค์นำไปพัฒนาชุมชนต่อไป

6. โครงการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้เกิดความตระหนักในสิ่งแวดล้อมของชุมชนและช่วยรักษาความสะอาดบ้านเรือน โดยนำเอากิจกรรมต่างไปประยุกต์เป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป(อยู่ระหว่างการร่างหลักสูตร)

สรุปแล้วทุกโครงการที่นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาขยะในชุมชนบ้านเมืองบัวนั้นมีความเหมาะสมดีสมควรนำไปใช้เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป

สรุปผลการศึกษาวิจัย

4.3.3 สรุปผลการศึกษาโครงการการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

1) ชุมชนเมืองบัวเป็นชุมชนขนาดกลาง จากหลักฐานที่ค้นพบในชุมชน เช่น โครงกระดูกคนโบราณ ศาสนสถาน ดอนกุ และสิมโบราณ เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคขอมโบราณ ตั้งอยู่เขตทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่บนพื้นที่ประมาณ 1.5 ตารางกิโลเมตร มีลำน้ำเสียวและลำน้ำเตาโอบล้อมทั้งทิศใต้ เหนือ และไปบรรจบกันที่ด้านทิศตะวันออก ภายในชุมชนมีหนองน้ำธรรมชาติ ประมาณ 10 กว่าแห่งขึ้นไป โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ มีวัดทางพระพุทธศาสนา 2 แห่ง สถานีนอนามัย สถานศึกษาทั้งประถมและพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศูนย์เด็กเล็ก 6 แห่ง อยู่ภายใต้การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว มี 1,143 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 5,102 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

2) สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นมูลเหตุให้เกิดศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม พอสรุปได้ดังนี้

ประเภทขยะ

จากการสำรวจขยะมูลฝอยประเภทถุงพลาสติกจะมีมากที่สุด จะทิ้งอยู่ตามถนน สถานศึกษา หน่วยงาน และที่สาธารณะ หนองน้ำ ประมาณ ร้อยละ 21.39ของขยะทั้งหมด รองลงมาเป็นพวกอุปกรณ์ก่อสร้าง อิฐ หิน กระเบื้อง สิ่งกีดขวางจราจร และพวกไม้ กิ่งไม้ วัชพืช หญ้า ตามขอบถนน ร้อยละ15.35 น้อยที่สุดคือประเภทกระดูกและสารเคมี ร้อยประมาณ 5 ขยะเปียกไม่มีปัญหาประชาชนนำไปเลี้ยงสัตว์และนำไปทิ้งตามข้างถนนไม่นานก็ย่อยสลายเอง แต่ทำให้ภูมิทัศน์ไม่น่าดู ประเภทขยะรีไซเคิล จะนำไปแลกสิ่งของหรือทิ้งไว้ตามสวนหลังบ้าน

แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย

1. คร้วเรือน
2. ตลาดสด
3. ร้านค้า / ร้านอาหาร
4. ตลาดนัด
5. ฟาร์มสัตว์เลี้ยงและโรงงานขนมจีน โรงเรียนเพาะเห็ด
6. หน่วยงาน เช่น โรงเรียน ศูนย์เด็ก วัด หนองน้ำ แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ผลกระทบ

ทางกายภาพ ภูมิทัศน์ในชุมชนขาดสุนทรียภาพ ส่งกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค เป็นมลพิษทางดิน น้ำ และอากาศ เสี่ยงประมาณมาก เกิดอุบัติเหตุ

ทางชีวภาพ ประชาชนป่วยเป็นโรคท้องร่วง 96 ราย ใช้เลือดออก 14 ราย ในปี 2546

การจัดการขยะในอดีต

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องขยะ จึงจัดการตามความเข้าใจของตนเอง เช่น โยนเข้าข้างรั้ว พุ่มไม้ หลังบ้าน หรือนำไปเผา หรือทิ้งตามที่สาธารณะ โดยไม่มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ เข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของ อสม. และ อบต. จะต้องเข้ามาจัดการ

จากการศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุทำให้เกิดปัญหาขยะล้นชุมชน จึงได้ทำการวิจัยค้นหารูปแบบการจัดการขยะโดยชุมชนเข้ามามีบทบาทแก้ไขปัญหามาเอง โดยมีทีมวิจัยเป็นผู้กำกับดูแลดังนี้

เตรียมคณะทำงาน

1. ค้นหาและจัดตั้งทีมงานวิจัยยึดหลักการทุกคนเต็มใจทำงานและมาจากหลายภาคส่วนในชุมชน
2. แบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานยึดหลักความสามารถและความถนัดเป็นเกณฑ์

เตรียมชุมชน

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท
2. พื้นที่ในการศึกษา ในชุมชน 6 หมู่บ้าน

ดำเนินงานตามแผนงาน

1. สำรวจประเภท / ปริมาณ/แหล่ง /ผลกระทบและการจัดการขยะที่ผ่านมา
2. นำผลการสำรวจมาวิเคราะห์หาแนวทางเพื่อนำไปสู่การจัดการต่อไป
3. นำผลการศึกษาไปทดลองและสรุปผล
4. นำผลการทดลองและผลการศึกษาเสนอต่อชุมชน

สรุปผลการศึกษาแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

4.3.4 สรุปผลการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ

1) การศึกษาสำรวจ / การสร้างสำนึกความเข้าใจ

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการให้โอกาสแก่สมาชิกของชุมชนโดยเท่าเทียมกันในการเข้าร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และมีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้นการวางแผนพัฒนาโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม จึงเป็นการวางแผนพัฒนาร่วมกับประชาชน ไม่ใช่เป็นการวางแผนเพื่อประชาชน หลักการที่มีพื้นฐานความคิด และการปฏิบัติอยู่ที่ประชาชน เป้าหมาย และอยู่ที่ความรู้ ความเป็นอยู่ และความต้องการของประชาชน เป็นหลัก ดังนั้นศูนย์กลางของการวางแผนแบบนี้จึงเน้นที่ประชาชนเป็นอันดับแรก ชยะเกิดขึ้นในชุมชน เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ การจะฝึกภารกิจให้ใครคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบในการจัดการคงจะยาก เป็นปัญหาที่ทุกคนสร้างขึ้นมา ดังนั้นคนในชุมชนทุกคนจึงมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหานั้น จึงมีกระบวนการมีส่วนร่วมดังนี้

1. จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านศึกษาสภาพปัญหาความจำเป็นและผลกระทบจากปัญหา
2. กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา / อบรมสัมมนา (ให้ความรู้ความเข้าใจ)
3. จัดตั้งคณะทำงาน ทีมงานศึกษาสภาพปัญหา
4. ศึกษาปัญหาและนำเสนอปัญหาและจัดเวทีระดมความคิดเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน
5. ศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาจากแหล่งที่จัดการกับปัญหาที่คล้ายคลึงกันได้ประสบผลสำเร็จ
6. จัดเวทีสรุปแนวคิดและแบบอย่างที่ได้จากการศึกษาดูงาน มากำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่มีความเหมาะสมในชุมชนของตนเอง
7. ทุกภาคส่วนร่วมกันปฏิบัติตามแผน พร้อมทั้งตรวจสอบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วนำมาวิเคราะห์หาทางแก้ไขร่วมกัน

สรุปแนวทางการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

- 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน (ร่วมคิด)
- 2 กระบวนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ / ดำเนินการ (ร่วมทำ)
- 3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ (ร่วมรับผล)
- 4 กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (ร่วมตรวจสอบ)

การคัดแยกขยะ

ประชาชนในชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกประเภทของขยะน้อย เพื่อทำความเข้าใจและให้ความรู้ประเภท แหล่งกำเนิด ปริมาณ ผลกระทบ ของขยะ และการกำจัดขยะแต่ละประเภทให้กับชุมชนโดยผ่านกระบวนการ ดังนี้

1. ทีมงานวิจัยร่วมกับตัวแทนชุมชนเรียนรู้ด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้การอบรมสัมมนาและออกปฏิบัติงานภาคสนามจริง มีการฝึกทักษะการแยกขยะทุกระบวนการ
2. ทีมงานและตัวแทนชุมชนสรุปบทเรียนสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากปฏิบัติการจริง
3. ทีมงานและตัวแทนชุมชน นำองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชนโดยผ่านกระบวนการโครง / กิจกรรม “บ้านนำมอง”

การใช้ประโยชน์ / รับประโยชน์

การทิ้งขยะรีไซเคิลไปกับขยะมูลฝอยอื่น ๆ นั้นเท่ากับว่าเรากำลังทิ้งเงินลงถังขยะ ทั้งนี้เพราะขยะรีไซเคิลเป็นขยะที่ขายได้ และขยะรีไซเคิลได้สร้างคนให้ร่ำรวยระดับเศรษฐีก็มีมาก และทำรายได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ ลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก จะเห็นได้จากเมื่อประชาชนได้ผ่านกระบวนการ การคัดแยกขยะ รู้จักมูลค่าขยะรีไซเคิลแต่ละประเภท นำไปประกอบเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว พอสรุปได้ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนเมืองบัววิทยาคาร ให้จัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลเพื่อรองรับขยะจากนักเรียนและชุมชน ปี 2549 สนับสนุนงบประมาณ ให้โรงเรียนในตำบลเมืองบัวอีก 3 โรงเรียน ๆ ละ 20,000 บาท

1. นักเรียนมีการแยกประเภทขยะก่อนการนำมาขายให้กับธนาคารขยะที่โรงเรียน

2. พนักงานแยกขยะของธนาคารขยะรีไซเคิล สามารถเป็นวิทยากรให้กับผู้มาศึกษาดูงาน

3. ประชาชนในชุมชนตั้งร้านรับซื้อของเก่า หรือขยะรีไซเคิลขึ้นมา จำนวน 8 ราย

4. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว สนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์

รวมขยะในชุมชน ปีงบประมาณ 2549 จำนวน 3 หมู่บ้าน ๆ ละ 20,000 บาท

5. ประชาชนที่ได้การอบรมสัมมนาการแปรรูปขยะรีไซเคิลเป็นของประดับตกแต่ง ของใช้ ได้รวมกลุ่มกันผลิตเป็นสินค้า จำนวน 12 คน และได้รับเชิญให้เป็นครูสอนนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเกษตรวิสัย

6. ชุมชนเมืองบัวเรียนรู้การนำขยะรีไซเคิลไปประดิษฐ์เป็นของใช้ ของประดับตกแต่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงาน กลายเป็นสินค้าทำรายได้เป็นอาชีพเสริมในยามว่างด้วย

7. เกษตรอำเภอเกษตรวิสัย ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้การทำน้ำหมักชีวภาพ ทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารในครัวเรือนและตลาดสด

8. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัวจัดสรรงบประมาณตั้งโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ

บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

โครงการวิจัย การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านเมืองบัวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ เดือน เมษายน 2547 เป็นต้นมา จากการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมได้รับการตอบรับจากชุมชนและหน่วยงานทางราชการตลอดมา โดยเฉพาะเป็นการสร้างนักวิจัยให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น